Контрольный экземпляр
2+1

Масса а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШИНАРА, 10 МАРТ, 1981 ШУ. • № 31 (6321). • Мах 2 кепиг.

№ 50 ЙОЛЧА ИЛЬИЧЕВСКИ ХОРЖАМИЙ ОКРУГЕИ № 132 ЙОЛЧА СОВЕТСКИ ХОРЖАМИЙ ОКРУГЕИ ГІОЛЛА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕ ХОРЖАМАШ ДАРА ДЕНАХ ДОЛА

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

«Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара хьакъехьарий» Нохч-ГІалгІай АССР Закона 57-гІча статьяга хьежжа № 50 йолча Ильичевски хоржамий округеи № 132 йолча Советски хоржамий округеи гІолла Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совете хоржамаш де оттаде кІеранденнахьа, 1981 шера 12 апреле.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1981 шу, 9 март.

ЛЕНИНА БАЙРАКХАЦА — КОММУНИЗМАГА

1981 шера 23 феврале — 3 марте хилар Советски Союза Коммунистически парте аргІанара XXVI съезд.

Съездо тешадеш бахьдир КПСС Сийлахь-боккхача Октябра гІулакх бІубенна дІахохьолга, Ленина даши лоаргІйола идеяш лоарзагІа ца йоалаш болхлой классе, советски халкъа политически баьчча хилара роль ма йоаггІара кхеачашъелга. Партеца йохаргІйоаца цхьоагІо йолаш, цо кулгалдеш вай халкъо шийна къахьетанца Даьхен экономически тІема духьала оттарен ма алсамбоах, общественни отношенеи система эргайоахаш тоаю, духовни культура дІахо айяр Іалашду. Советски наха кІоарге кхета а ю хьал а лоац, ше де лерхІа доккхагІдар халкъа хьал-торо айелга, лоьтта машар лоттабелгех хоралбелгеи дола парте политика.

Съездо къахьга хьагайтар хаддаза чІоагІлуш йола советски общества социально-политически идейни цхьоагІо, болхлой класса, колхозни ахархой, советски интеллигенце йохаргІйоаца союз, вай халкъий вошаллашка дола доттагІал. Советски общества цхьоагІонца — цун боккха ма духбуаш хьаст.

Парте съезд — пролетарски интернационализма доглараттадеш йола идеяш цІаьхха а нетьаллар, машар, халкъий кортамукъал, социальни прогресс, социализм бахьан къовсаш лоттабечар ерригача отрядашцара КПСС бугашаш дІахо шердаларан чІоагІдаларан дола тешал. Съездо яр 109 мехкарча коммунистически, болхлой, къаман-кортамукъалей, нхьча партейн организацей 123 делегаци. Селла дукха доаьол арахьара доттагІий тІаийцабац цхьаьна а вай партейни форумо.

Съездо ла а дийгІар йийце а йийнар КПСС ЦК Генеральни секретаря новкъоста Л. И. Брежнева а «Советски Союза Коммунистически парте XXVI съезда ю КПСС Центральни Комитета Отчети чурчеи арахьарчеи политика хьакъехьара парте аргІанара декхарашка» яха доклад. Доклада тІа кІоарггеи массе оагІорахьарен анализ ю вай мохк общественни вахара дерригача декъошка — экономически, социально-политически, духовни дегІабарах хьахинарий, политически, организаторски, идейно-кхетама болх малагІча хьал тІа ба, дуней тІара тІаьхарча хьала. Цу тІа шерра программа отталый СССР-е коммунизм дІахо хьалъяра, КПСС чурчеи арахьарчеи политика керттера лостамаш белгалдаьй, къоастаьа оаргбола керттера проблемаш гучалбахай, уж къоастамра накъош хьахьекхад.

КПСС ЦК съезда яь Отчетни доклад — боккха теоретически практически лоархІам бола документ, цу тІа марксизм-ленинизми творчески дегІаяр цхьана тарду партеи халкъан хьалхешка латта актуальни декхараш оттадаре. Цо коммунистанта, берригача советски наха довзийт общественни дегІадаккар хІаьо мишта латта перспективаш йоаза.

Новкъоста Л. И. Брежнева доклад чІоагІа дегаш айдина тІаийцар съезда делегаташа, ерригача парте, из хьахьекхар съезда Резолюце тІа:

1. «Парте Центральни Комитета ленински никъа практически болхи бІарчаеи бизаш къобалбе».

2. КПСС Центральни Комитета Отчетни доклад къобал а е, ерригa партийни организацеш новкъоста Л. И. Брежнева доклада тІара чурчеи арахьарчеи политика хьакъехьара положенеши декхараши шоай балха тІа кулгалдара тІаьца дехкарийла а е».

Съездо тІаийцар КПСС Программа керда редакци кийчъярах бола соцам. Программа тІаийцачул тІехьагІа 20 шу даьнна хилар, цу хан-юкъа социализм коммунизми хьалъеш йоакха опыт Іоакь а дуней юкъерча ареие керда хувцамаши процессаши хиина хилар а бахьан долаш съездо, йоах цу соцам тІа, Центральни Комитета тІадиллад бІарчча хьийцача дуне общественни дегІадара закономерностиш, партеи советски халкъан коммунизм бахьан лоаттабеча къовсама де лерхІараши керттера декхареши кийса оттадаь, хІанз лелаш йолча КПСС Программена юкъе хилашa дергдоаца тІатохареши хувцамаши хьолга а парте аргІанарча съездага КПСС Программа керда редакци кийчъелга а. Из деш Программа тІа кІоаргга Іилман ларда тІа хьахьекха хила деза советски общества вахарен дуне общественни дегІадоагІачен хиина лоархІамегІа дола хувцамаш, коммунизм хьалъяра дола керттера декхараш.

Берригаш раьза а болаш чІоагІдаьд 1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальни дегІайоалаяра керттера лостамаш. Цу дешa хьакъехьа доклад йир СССР Министрий Совета Председателa новкъоста Н. А. Тихонова. Съездо ишта чІоагІйир КПСС Центральни Ревизионни Комиссе отчет. Хержар парте кулгалду органаш.

Политически хьинар чІоагІа айдеш наькъадера советски халкъ ший хьамсарча парте съезда. Производствени толамашца, дукхача къахьегама рапорташца, моаршал луш долча письмошцеи телеграммашцеи, вай Даьхен массе а миІингешка хиннача митингашкеи собранешкеи советски наха кердача низаца хьагайтар шоай патриотически уйлаш, партецара безами довзув доацаш чІоагІа шоаш дох тешилгеи, цун чурчеи арахьарчеи политика, Центральни Комитета, Ленина гІулакх дІахьош белгалаьнна вола, машара социальни прогресси бахьан долаш кІаьд ца луш къовсам лоаттабеш вола новкъост Л. И. Брежнев верте латтача ЦК Политбюро хьинарех бернатеи болх биэза къоалбелга.

XXV съезд хиннaчул тІехьагІарча шерашка кхахьекхар, цига оттадаь декхараш бІарчча хьийцача толаме кхоачашдаьлга, парте ленински генеральни никъ толаме дІахьош болга.

Дуней халкъашта юкъера хьал чоалханеи барсеи дале а, машар лоттабе мегар. Алхха цунна — машар лоаттабарца — эгара хьалха белгалбаьннаб тІехьарча шерашкара вай парте никъ. Шиъ аргІанка машар лоаттабаро Советий Мехка торо елар хІана хьакхолла болх толаме дІабехьа, коммунизма материально-технически базе хьалъеча кердача мулишка кхача. Цу шерашка дикка дукхагІа хиннад мехка къаман рузкъа, цун производствени Іилма-технически потенциал. ЧІоагІбеннаб Советски Союза тІема духьала латтара низ, айбеннаб халкъа хьал-тороши культурни боарам.

Халкъа боахами доал дар партен пачхьалкхени берригача балха юкъмоттиг я. Цуьнца цхьана экономика партийни, политически хьисапе хьежар дІадолалуш а хиинад хІанз долаш а да хувца ца луш хьадоагІа программи дІадехар: «Дерриг а сагa духьа, сагa хьал-торон духьа». «Укхазара, дІаболалу, — белгалдир новкъоста Л. И. Брежнева, — халкъа хьал-торо айяра духьалдекхача дукхьача тайпара долча декхарашта халкъа боахам кхы а кІоаргагІа тІаберзабора бола КПСС XXIV-чи XXV-ги съездий никъ».

Советски наькъа хьал-торо дІахо айяра Іалашдерга халкъа боахам тешшаме, тІа-тІа сихагІа дегІайоалабора, Іилма-технически прогрес сихъяра, экономика интенсиве дегІаяра наькъа тІа нихьаре, мехка производствени потенциалах кхы а дукхагІа пайда эцара, ресурсай дерригача тайпай ма моаьта дукхагІа кхоа бара, балха дикал лакхъяра ларда тІа. Цунца — цхьайтталагІча пятилетка керттерча декхарца хьакьехача хІаназарча хан-юкъа йолча парте экономически стратеге маІан.

Парте оттаьча халкъа хьал-торо дІахо айяра йолча мерpача программо чулоац советски наькъа вахара тайп-тайпара оагІош — потребление чуІа цІенош, къахьегама а бета а хьалаш, культурен сагІалгеи. ЦхьайтталагІча пятилетке бахача наькъа сага сих йола реальни доходаш 16—18 процент лакхлургья; чІоагІлургба потребленеи общественни фондерча, 20 процент тІаккхетача хьалдатайнсемей лоархІам. Хьалдерга 530—540 миллион квадратни метр нохa чуІе цІенош. Образовани, укхацІоно лорар, культура дІахо дегІайоалаяра дергдараш белгалдаьд.

Бахача наькъа ахчан доходаш дукхагІа хургья. Балхлойи гІулакхерча наькъ бетта юкъера алапи 13 — 16 процент, колхозхой къахьегамаш луp — 20—22 процент тІаккхетаргда. Керттердар да баха шах дукхагІа эшачу кхачени промышленни товарашца Іалашбелга тоадар. Бохa нах духхаца, хьайбай кхача продуктамца Іалашбеча хІана а халонаш ийслулга теркалдича хІаьта а.

Из цІенхашта проблема я, экономически хиина ца Іеш, политически а социальни а. Нах кхачеи продуктамца Іалашбарах дукхагІча даьттъе тайпа на дий дар могашал, настроени, къахьегама хьинар. Цудухьа лерхІ парте из проблема къоастаяра хьайда керта бола гІуликаш де дезаш долга. ЛаьрхІа кхачан программа оттаяна яргІйоацаш лаьрхІад. Цу программа юртбоахама производство органически вІашагІтохаргья дун продукци дІаотталь лоаттаеш а чакхйоахаш а йолча отраслешца, торговлеца. ЧІоагІа лоархІам болаш да из программа оттаяра, болабеннача балха партийни, советски, боахаьний организацеша къаьстта уйла тІаяхлийтар.

Кхачан программа ларда — юрта боахам дІахо айяр, цун эффективность лакхъяр.

«Вай дІахойодача хана а юрта хьежоргья финансовни материальни ресурсаш, дІахохьерда из отрасль планагІа индустриальни ларда тІа яккар, — аьлар съезде новкъоста Л. И. Брежнева. Бакъда, хІанз керттера уж тІаоран, — хІаьта 80-ча шерий аграрни политике белгало а я, — капиталовложенеша хьалучоа, юрта боахама продуктивность лакхъяре, агропромышленни комплекса дерригача долкъошцара цун бувзамаш кІоартдарах эргадоахаш тоадаран». ЛоархІаме да лаьттан хІара гектаро, удобренеи хІара килограммо, хІара машено, мелиорацио хьалур дукхагІа хилийтар. Къаьстта лоархІам болаш да специалистий, юртбоахама гІулакха говзанчий дикасехи опытахи, хІаьта иштта наькъа шоай доалахъарча боахамий торонех пайда эцар. Юртара ударни фронт — хьайбай боахам.

Халкъа хьал-торо айяра парте тІаухийтача низашта юкъе эгара боккхагІа лоархІам болаш да халкъа эша товараш дукхагІа хьадара цар дикал айяр гІулакх духьа сфера дІахо дегІайоалаяр. Декхар латт советски наха дІадехаршна ца яххара дола хІанзара товараш хьадарах, бахача наха аьттув боккхагІа хурьбола кхы а дикагІа бытовой гІулакхаш дергдола сфера хьакхолларах. Бахача наха эша товараш хьадар, гІулакхаш дара сфера дегІайоалаяр — эгара хьалхара партийни гІулакх.

Халкъа хьал-торо айяра декхарий еррига комплекс кхоачашъе йиш яц ерригa общественни производство дегІаяра ларда тІа мара. Экономически дегІадаккара чІоагІача, тешамеча темпаша лургья потребленеи накопленени пайда эцаш йола къаман доход 18 — 20 процент тІаккхетилга Іалашде. Белгалдаккха дезаш лоархІаме гІулакх да къаман доходa тІаккхетачох 85 — 90 процент кІеззигагІа доацар, 17 — 20 процент тІаккхетача, къахьегама овсарле лакхъяра чотагІа хургдолга.

Промышленности продукци тІадоагІача пхе шера 26 — 28 процент дукхагІа хьергья, цунца производства средствий 26 — 28 процентa потребление предметаш 27 — 29 процента.

ЦхьайтталагІча пятилетке дукха уйла тІайохийтаргья сов-йоккха индустри дІахо дегІайоалаяра, хІаьта эгара хьалха доагора-энергетически база, металлурги, Іаьржа сийрда бос болеш, мехка транспортни комплексе оаланторе тоаяра.

Хьалха а санна парте къаьстта терказ а дергда йоаккхо а ергьа капитальни гІирсаш хьалдара массе а оагІорахьера ера финансироваше чотагІа халкъа боахамга дІайохийта капитальни вложенеш 12 — 15 процент дукхагІа хургья. Уж вложенеш эгара хьалхарча аргІанна тІовже лаьрхІад предприятеша реконструкци ира технически эрганкарам, хьалхагІа доладаь гІирсаш хьалдаьдахаре.

Советски халкъа кхерагІдаьнна исторически гІулакхаш Іалаьмате доккхий да. Цунца цхьана партена дика бІаргагу халонаши кхоачанбоацдароши, къоастаяза йола проблемаш, халкъа боахамера готта моттигаш а диспропорцеш а. Ерригача министерствашеи предприятешеи дІадехача пхе шера кхоачашьяьлац шоай планаш, хьалдаь дахийзе гІирсаш дукха да, цхьайола изделеш хІана дІадехарашна яххара яц, боахам во лелабеш, ца доагІача рузкъа дІаухийта моттигаш хІанз а дІаьхац.

Цу дерригнеца долаш да объективни а вийх долех тайпа дола субъективни а бахьанаш. Хетаргахьа, царна юкъера керттердар да эгара хьалхарча плане гІулакха дикала яр а йоацаш дукхала оагІув хьалхаьхача хатара кхесоце, традице, оамала нах хІанз а эшабаза хилар.

Вай мехката я Іалаьмате йоккхий ресурсаш: къахьегама, бийдела, доагора-энергетически. Йоккхий я вай керттера фондаш. Хьеш йолча продукце дукхал. Халахете е, массага а дика пайда эцац вай цу дерригнех а. Цудухьа массанахьа а массе а хІаман кхоь бер, общества вахара рузкъа дикача дос санна леладар, вайга долчох, хьадаьчох, советски сага кулгашеи хьакъхьа хьадаьчох бизаш, хьакъхьалцеи, бакъхьа пайда эцар — из да парте экономически политика юкъмоттиге оттар. «Экономика кхоь бола хила еза — иштта да хана дІадехар», — белгалдир новкъоста Л. И. Брежнева.

Вай пайда эца йиш йола йоккха торо я наькъа къахьегама цхьанара инициативех дІахо айяр социалистически къахьегам дегІайоалаяр, хьалха латта опыт дІайоарчияр.

Производство хадаргІдоацаш дегІайоала материальни духовни рузкъаш дІадекъарца. Социализм йолаш уж дІадекъара керттердар къахьегам — цун дукхали дикали лара хила йиш яц. Из принцип таралла йиш йолаш ца урамалоаца, общественни пайдана болча къахьегамах къахкарца. ДикагІа хаьар дукхе дукхагІа а дикагІа а болх бе беза. Распределени эргайоахаш тоадар — халкъа хьал-торо айяра низ бола хьаст.

Вай берригача балха эффективности дикали айяр Іалашдара халкъа боахама дерриге доагІьош Іилмаш технически хьалха латтача доазонашка кхачийта беза. Цигадале, из да. ХІаьта, позалагІа-дале, экономикана, общественни вахара, кхьча дерригача доагІоашта доал дара методашши системеи эргайоахаш тоадар да. ЛоархІаме да лаьгІча хиннечеи кІеззигагІа хІана дІадохийташ кердагІа йола Іилма идеяш производство, техника, технологе чакхъяхар духьа Іилман технически интеграци айхха хулга Іалашдар. Кхы кІеззигагІа лоархІам болаш дац планови болх, организационни болх, решенеш кхоачашъяра тІехьара тІахьежам хІанзарча хана дІадехараш дикагІа кхоачашдеш хулга тІагІертта леррагІе тоадар.

Доал дар боахама гІулакх хиина ца Іеш, партийни а политически а да, из дика, бакъахе, пайдане хиларах дукхагІча даьттъе тайпа из дий партийни лозунгаш программеши кхоачашъеча дукхача наха даьгъа хацар. Декхар латт, новкъоста Л. И. Брежнева ма аллара, «тІадиллача гІулакх кхоачашдар, дисциплина хилар, пайрача инициатива, аьттув берзбола оагІув лаха хирца чІоагІа мозаика йола балха стиль лелабарах, практичности гІулакх корта болаш леладари де лерхІача доккхийча хІаманна кхача гІертарах. Кхоачанбоацдарашка критически хьажар — вай хорма никъ исторически гІойленагІа хиларах чІоагІа тешарах».

КПСС XXVI съездо къоастадир советски политически системи дІахо дегІайоалаяра актуальни дешаш, цун кІоарга демократизм хьагул а я СССР кердача Конституце тІа хьагойтилга белгал а деш. Оттадаьд социалистически пачхьалкхен, демократи, правопорядок, халкъа тІахьожама системи дІахо а эргайоахаш тоае, общественни гІулакхашка доал деча тІа-тІа шераргІа къахьегачий юкъеоза. Профсоюзашта, комсомоле, кхьча общественни организацешта хьалхашка оттадаьд хано дІа ма деххара дола декхараш.

Иштта белгалбаьб законности правопорядоки чІоагІъечара юстице, суда, прокуратура органий, советски милице боккха бехкатойхам, чІоагІа могабаьб, дунеи ареие ира классови къовсам латтача хьалашка цартара хьадехараш доккхий долча пачхьалкхен кхерамзлеи органий болх.

Съездо къобалбир партен пачхьалкхени мехка оборонни низ, цун Герзашцара Низаш — советски халкъа машаре къахьегаш тешаме лоро бераш, лаьттан тІарча массане а юкъарча машара чІоагІале дІахо чІоагІдара — лелабу никъ.

Дукха хІанзий-да а даьд дени а да социальни хьалхьоакъа. ДІахойодаш я советски общества ерригa классаши социальни группаши вІашаи гаргайоалаяра процесс. Вай де лерхІар — шах классашта бекъьяна хургдоаца общество хьакхоллар.

Общества вахарера болхлой класса лоархІам лакхлуш боагІа, из, шера а йоацаш, дувзадеча да цун идейно-политически сискетам, образовани, профессиональни боарам лакхбалара. Болхлочул къахьегам тІа-тІа дукхагІа хьалбуз интеллектуальни чулоацамца, юрта боахама индустриализаца же ю кІоарга хувцамаш хул ахархой вахаре. Болхлочули ахархочули социальни хьалера башхалонаш дІайоахаш латт, из дувзаденна да эгара хьалха цар къахьегам тІа-тІа гаргаахарца, социалистически доалахьен ши форма гаргаахарца, колхозаши пачхьалкхен предприятеши юкъейоагІа боахамий юкъара организацеш дегІаахарца. Сиха дукхагІа хулаш латтача интеллигенце лоархІам тІа-тІа боккхагІа хулаш латт Іилманна, дешара, культурено юкъе хиина ца Іеш, производстве а.

Советски къаьмий народностийи вІашагІо хІанз цІакха а ца хиннача тайпара чІоагІа я. ХІаьта а из дац къамий отношенешкара дерриге дешаш къоастадаь даьнна кхалга. Къамий башхалонаш искусствено дІанхара тІаерзаьча тенденцешта духьала я парти. Бакъда, цо иштта хила йиш йоацаш лерхІ искусствено уж хьалкхьар а. Советски патриотизма, социалистически интернационализма, цаІ йолча сийлахь-йоккхача Советски Даьхен нах шоаш хиларах доккхал дара уйла йолаш къахьегамхой хьалкхебар — парте сийлен декхар.

Съезде эгара кІеззахашта йола уйла тІаяхийтар вахара социалистически хьисапе материальни духовни ларда чІоагІъяра, керда сагг хьакхолийтара. Белгалдаьд советски наькъа къахьегамен бытен хьахаш, торговле, общественни кхачен предприятей болх тоабара, халкъа дешара, укхаз Іеко лорара, физически культура, спорта система дІахо эргайоахаш тоаяра хаддаза йоаккхо низа яргІйоацилга.

Советски общества духовни вахар тІа-тІа дІаьхегІеш тайп-тайпарен хулаш доагІа, хІаьта укхаза культура, литература, искусства балхахошта дика гІулакхаш карагІдуларах шеко яц. Творчески балхахоши литература, театра, кино, музыка, живописе, скульптура хьакъехьа даькха толамаш Іалаьмате доккхийи шеко йоацаши да. Цунца цхьана укхаза хІанз а моттигаш я идейность йоацаш, мировоззренически кегар болаш, къаьст-къаьстача исторически событейи личностийи классови хьисапе мах бара тІера буалеш. «Укхаза, — аьлар новкъоста Л. И. Брежнева, — вай машар боацаш хила деза. Парти хиннa а яц е хила йиш а яц вай искусства идейни лостам бе-баша ца хеташ».

Советски мехка хьалкхийнаа керда саг — лакха политически культура йола сага, патриот, интернационалист, къаьмала къахьегамхо. Цунца цхьана вайна юкъера хІинз а дІабалаза ба кІеззигагІа дІа а луш цунгара дукхагІа хьаьца гІерта нах. Цу ларда тІе тьыхул мещанство, наживательство, халкъа хьашташ бе-баша ца хетар, къоракъош мелар санна дола харцахьара гІулакхаш. Коммунистий, общественни организацей, къахьегама коллективий низаш духьала дерзадь хила деза цу ойларча гІулакхашта.

Уж ерригa проблемаш къоастаяр — цхьайтталагІча пятилетка хиина ца Іеш, дІахорчар а гІулакх да.

Советски мехко вахара дерригача доагІьошка даьга толамаш дІаьъаста йиш йолаш даць коммунистий кулгалдарен организующий лоархІамах.

Укхал хьалхара съезд хиннaчул тІехьагІарча шерашка КПСС-о 1,8 миллион сага дукхагІа даьд шийна мугІарашка. Керда тІаккхийтаттарча 59 процент болхлой ба. Из шинегІа хиинадац: дерригача халкъа парти а хинна дІаэттача цо ший классови хьисап доа мича даьд, ше хьахиларга дилача из хинна а хиннай мошаш а а болхлой класса парти а.

Цу шерашa цІаьхха а цІаьхха а хьахьекхар дегІасача социалистически обществоера парте лоархІам лакхлуга. Парте хаддаза эргайоахаш тоаю экономикана, общественни вахара кхьча сферашта кулгалдара методаш, парте чура демократи дегІакхуал, демократически централизма ленински принцип лоарзагІа ца йоалаш чакх а йоахаш. Мохкa терко ю цо къахьегамхой письмошцеи предложенешцеи беча балха, партена чура информаце система эргайоахаш тоаяра, критикеи самокритикеи дІахо йоаржаяра. Съездо декхар оттадаьд ерригача партийни организацешка самокритика ергйола, кхоачанбоацдараш лоергдоаца хьал дІахо а чІоагІде, аьнна. Критика яр бахьан долаш нийча бесса а тІаккхуаш хилар хьайда юхатоха деза. ТІаийца решенеш кхоачашъяра леррагІен тІагІерттан тІахьежам лоаттабе беза.

Партийни кулгалдар хьалхІоабаш бола боккха имо — парте кадрови политика. Съездо теркам тІабохийтар кадрош дІанийсъяра, кийчъяра, юха кийчъяра система дІахо эргайоахаш тоаяре. ЛоархІаме декхар хила а кхиийд да а да кадрий тешаме резерв хьакхоллилга.

Советски общества ма нах сакхетам болаш хилара латт. Цудухьа парте хаддаза йоаккхо эш да идеологически, политико-кхетама болх тоабар. Из болх тоабара де дезараш 1979 шера 26 апреле КПСС ЦК тІаийцача, вІаьхача хаара документ долча, соцам тІа да. Ма дерра аьлча, дуцдар да идеологически балха дукха участкашши сферашши хувцарах. «Цун чулоацам, — аьлнад новкъоста Л. И. Брежнева, — кхы тІа а актуальнегІа а формаш наькъа хІанзарча хьаштинаш дІадахарашеш ма яххара а хила...»

ЧІоагІа лоархІам болаш да пропаганда юра техниш ма моацаш ца Іар, берригa идейно-кхетама болх дика, сакъердаме, штампованни дешаши кийча формулаши стандартни хьегулъеш ца а беш, идеологически балхахой эгара белкхагІча боарам вердадар доаллаш хилар. Бокъонца Іалашде деза парте идейно-теоретически, политико-кхетама, организаторски, боахама болх цхьана белга.

Марксизм-ленинизм — из политика, стратеге, тактика цаІ мара йоаца тешаме теоретически методически ларда хилар терказ а деш, парте Іалаьмате боккха лоархІам бела декхар лерхІ марксистско-ленински теори дІахо творчески дегІайоалаяр, из декхар кхоачашдара дукха уйлен низ тІаухийт.

КПСС XXVI съезда балха тІа йоккхеи лоархІамеи моттиг дІалаьцар парте дуней халкъашта юкъерча проблемаша. Съезда бІарг тІалатташ дар дуней социалистически системеи социализма мехкашта вІаший цхьана леладу гІулакхаши дегІадоаладара дешаш, кортамукъадаьнначa мехкашцара отношенеш, капиталистически мехкашцара отношенеш, дуней тІарча коммунистически болама гІулакхаш мишта латт. Дуней халкъашта юкъерча проблемаех йолча съезда материалашка къаьгга хьагу парти дІахойодача хана а машар чІоагІбара тІехьара, дуней халкъашта юкъера кхохкам кІаьдбалар кІоаргдара тІехьара къовсам леррагІа дІабахьа гІерталга. Советски халкъа шийна хьалхашка латта декхараш кхоачашдара арахьара хьалаш Іалашдар, лаьттан тІарча хІара сага эгара хьалхара бокъо — вахa бокъо Іалашъяр — иштта да вай парте арахьарча политика керттера лакхагумани де лерхІор.

«МАШАР ЛОРАБАРАЛ ЛОАРХІАМЕГІА ДЕКХАР ДАЦ, — белгалдир новкъост Л. И. Брежнева, — ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРЧА ПЛАНЕ ВАЙ ПАРТЕНА, ВАЙ ХАЛКЪА, ПЛАНЕТА ДЕРРИГАЧА ХАЛКЪАШТА А ХІАНЗ».

КПСС XXVI съезд — парте, советски общества исторе лоархІаме веха, Іалаьмате йоккха дерригдуней-исторически лоархІам бола событи. Цун болх а цох хьахиинараш а ерригача парте, халкъа, дуней прогрессивни общественноста уйлан юкъмоттиге латт.

Съезда берригa болх дІабихьар цхьоагІо йолаш кхотабенна болаш, цо КПСС чІоагІа ма болаши эшалургйоацаши ю, вай ерригa коталонаш яхара бола тешам ба. Парте дІахо а чІоагІа йоккхо еш лоре а ергья чІоагІ, а ергья ший мугІарий цхьоагІо. Дерригa низаш шоайла вІаший бувзабеннача цкъа лостаме — коммунизм хьалъярен машар чІоагІбаран — тІадахийта лерхІаш я из.

Советски наха чІоагІа къобалъю съезда решенеш, новкъоста Л. И. Брежнева докладашцареи хьамаьлацарей положенеши выводаши, хьагойт парти езаш цох тешаш шоаш болга, съезда установкаш бокъонца гІулакхица кхоачашъяра тІагІертта, творчески, инициатива йолаш къахьега шоаш кийча хилар. Съезда решенеш, материалаш — керда хІамаш карагІдулара, керда а керда а коталонаш яхара низ бола стимул.

Тахан латта декхар да съезда решенеш хІара партийни организацено, хІара коммуниста, хІара советски сага дІайовзийтар, уж хьадда кхоачашъелга ийса вІаштІехьдаккхар. Укхаза доадамбоалаш болча лоархІаме я цар балха тІех къовсашеи, парте планаш кхоачашъе гІертара керте отта езаш йола партийни организацеш. Съезда решенешта пропаганда е, уж дІайовзийта, кхоачашъелга вІаштІехьдаккха партена тІо дар — пропагандаи информацеи средствий, вай кепайоазом, телевидене, радио эгара лоархІамегІа дола декхар.

Сийлахьча Коммунистий парте — ленински парте кулга а деш советски халкъ тешаме доди коммунизм хьалъеча керда коталонаш яхарга.

(1981 шера 6-ча марта арадаьннача «Правда» передовая).

ДЕ ДЕЗАШ ДУКХА ДА

ИттлагІча пятилетка тІехьарча шера пачхьалкхенга хьайбай продукци йохкара план кхоачашъяьлац «Черногорский» яхача юмсаш лелаеча совхозо. ПланагІа йохка езар 482 тонн шура яр, ехкар — 434 тонн. Иштта планах 18 тонн кІеззагагІа дехкад дулх а.

Кердача пятилетка хьалхарча шера укх тайпара социалистически декхараш тІаийцад совхоза хьайбаш лелабераша: «кхоабача хІара Іаттагара 2100 килограмм шура яккха, пачхьалкхенга 200 тонн дулхи 440 тонн шура йохка».

Бакъда, хІанз хьагучох, уж цу декхарех лоархІабой тамаш я. Масала, январь бетта план 32 тонн йолаш шура 26,4 тонн мара яккхаза. Кхыдола гІулакхаш а дика дац.

Фу бахьан да хьайбай продукци яккхаре план боахамо кхоачаш ца ерга? Из хаьттар оаха колхоза парткома секретарага К. Бескаевга.

— Цу гІулакха хьайбаш лелабераш бехке хинна Іац. Лаьтта лелабераша а даьдац шоашкара доагІар. Цар кхоачам хиллал доакъар Іалашдаьдац.

ЛаьрхІача таханарча дийнахьа боахаме дика доакъар хьайбаш Іангара дахара вІалла аьттехьа а тоъаргдолаш дац. Масала, йол 65 тонн йисай. ХІаьта технологи телха а еш, сенаж чуелла бола кІоаг хьебаста а ихераме да — из вІалла пайдана яле а тамаш я.

Цудухьа хьайбашта рационага доагІача бесса доакъар телац. Масала, цхьан бежана лу 1 килограмм йол, 20 килограмм силос, 5 килограмм ча, 2 килограмм концентраташ, из дерриг а 7,5 доакъара единица мара дац. Кхабарга хьежа я доахана лу шура а.

Кхы цхьаькха цхьа бахьан а да пачхьалкхенга йохка шура лохьалара. Боахаме болча 230 Іаттах 69 дамогаш хиннаб. Царна кхийттад кийробацалса яха лазар.

Боахаме во леладу хьайбаш юхаметтаоттадара гІулакх. Из а Іаткъаш да хьайбай продуктивность алсамъяьккхара. Фермера дукхагІа дола доахан иттазза а кхы а дукхагІа дахка да.

Иштта во эттача хьалех мишта вІаллара довла лерхІ оаш, аьнна хьаттар оаха совхоза директорга С. Я. Чергизовга.

— Хьайбаш Іангара дахара оаха «Джалка» яхача совхозера 100 тонн баьца хьоара «Дружба» яхача совхозера 20 тонн йол ийцай, — аьлар цо. — Из доакъар тхо тоъаргда бІаьстий яллал. Апрель бетта хьайбаш хаба мегаргдолаш баьцара доакъар кхашна хьагІадергда. Цу гІулакха оаха 190 гектара тІа роми 50 гектара тІа вІашагІадиь ранси дІаийнай.

«Баьццара хьун ъ а ц» чуэцара эша техника а йолаш я тхога. Иштта хьайбай Іулаш юхаметтаоттаде а лерхІ оаха. Цу гІулакха Черий-Балкхарой АССР-ера дикача фух дола 100 шинар доалидаьд.

А. ГИЙНО,

КПСС XXVI съезда решенеш кхоачашъеш

ИДЕОЛОГИЧЕСКИ БОЛХ КОМПЛЕКСНО ЛЕЛАБУ

Къахьегамхошта коммунистически кхетам балара парте хадданза йоакхо елга хьахьонх «Идеологически, политико-кхетама болх дІахо уоабарах» болча КПСС ЦК сопамо. Цу программин документах юкъ гІорто лга а еш, керда формаш методаш юкъе а ихуьлаш, комплексно чакхбоах къахьегамхошта кхетам балара болх парте Сунженски районни комитето. Укхаза вІашагІдувзадена да идейно-политически, къахьегама, нравственни кхетам лулга.

Идеологически болх комплексно чакхбаккхара дикка опыт Іоаьльй «Путь к коммунизму», «Победа» яхача колхозий, «Ассиновский» совхоза, райбыткомбината, химреагентий, газ чакхйоахача заводий, № 2 йолча Орджоникидзевски юкъерча школа, кхыча партийни организацеш.

«Путь к коммунизму» яхача колхоза парткомо плангІа, комплексно чакхбоах беррига цхьа болх. Цу планалерд — колхози станицех экономически а социально а дегІахкувлилга. Цо чулоац партийни, профсоюзни, комсомольски организацешта, станични Совета, боахама органашта хьалхашка латта экономически, организационни, идеологически дешаш, уж кхоачашдара координаци ю.

Колхоза парткомо, правлене, станични Совето дикка толамаш дахьад юртбоахама продукци ялсамъликхара, станице социально-экономически хувцамаш дара.

Колхоза партийни организацен Нестеровски станични Совета исполкомок хадданза кадрай йоакхо ю. Из бахьан долаш боахама болх бе шортта нах ба, ишта тоъаш ба специалистеш а. Масала, Нестеровски станице вахача 6300 сагах 1012 саг колхозе болх беш ва. Уж ба 23 къамах бола нах — эрсий, белоруссаш, нохчий, гІалгІай, эрмалой, кхыбараш.

Боккха теркам тІалоаттабу колхоза парткомо станични Советон колхозхошта нравственни кхетам балара. Ишта дукха болх бу къахьегама а общественни а дисциплина чІоагІъяра. Болх беш я алкоголизмана духьала, къахьегама дисциплина телхаерашца къовсам лоаттабу профилактика совет. Совета членаш оарцагІбалар бахьан долаш тІехкьарча хана станице белггала кІезигагІа ба тІехдаьха корта бокабу малараш, къахьегама дисциплина телхаераш, прогульщикаш.

Ишта, станице хьинаре болх беш я кхалкаьха совет, новкъостий суд, кхелетарий гІулакхашта йола комисси.

Районе баьржаб «Пропагандисто — пятилеткина» яха болам, дикагІа пайда эца тайп-тайпарча технически средствех, гойтара пособех. Политпросвещене ерригача формашка чулаьцав 12591 саг, царех 7410 саг экономически системе дешаша. ТІехкьарча шин шера экономически образоване системе дешчарна тІаьхийттав 5507 саг.

Парте районни комитета бюрос могабаьб Карабулакски химически реагентий завода парткомо экономически дешар вІаштІехьдаккхара бу болх. Цун балха опыт йоаржаьй, из бувцаш пленат арахийцад.

Районе шерра дІайоваьйт дикагІа болча пропагандистий опыт. Царех ба: Абрамян Светлана Ивановна — химически реагентий завода экономически школа пропагандист, Черницкая Верта Евгеньевна — XIX партсъезда цІерагІча колхоза теоретически семинара пропагандист, Ведевко Раиса Петровна район коммунистически къахьегама школа пропагандист, кхыбараш.

Районе вІашагІа а ехка болх беш я 6 опорни школей семинара. Уж я Серноводски юртбоахама техникуме, «Сунжанефть» НГДУ, районе больнице, химреагентий заводе, XIX партсъезда цІерагІча колхозе.

Дикка пропагандисташ хилара тарра районе белгалбаьнна боваш ба: Сидоркин В. И. — «Сунжанефть» НГДУ участка начальник, Чаниев А. М. — санаторно-хьуп школа директор, Бахарчиев Г. Б. — Серноводски № 3 йолча школа директор, Гаврилов Л. И. — СПТУ преподаватель, Рустамов Р. М. — «Сельхозхимиа» яхача объединене управляющи.

Къахьегамхошта политически а экономически а кхетам луча цхьадола толамаш даьхадале а къоастаданза дешаш, цІенхаштта дола кхоачамбоацараш да районе.

1979 шера КПСС Нохч-ГІалгІай областной комитета бюрос чІоагІа а е йоагІаш а критика йир парте райкома политически а экономически а дешар районе эсала вІаштІехьдаьккха хилар бахьан долаш.

ХІана а де доагІар даьдап из болх тоабара XX-ча партсъезда. Ленина цІерагІча колхозий МСУ рудни йоацача материалий завода партийни организацешта. Политически а экономически а дешар вІаштІехьдаккхара е йоагІа йоакхо яц укхаза. Цхьайолча политшколашкей семинарашкей занятеш чакхйоахача хьинаре дакъа лацац ладувгІараша, занятеш чакхйоах къахьегама коллективашта хьалхашка латтача декхарашца хила боагІа бувзам а боацаш. Марксистско-ленински а экономически а образовани луча хІаиэ а дІаяланза я КПСС XXVI съезде яийца формализм.

Идеологически балхах дикка моттиг дІалоац устни политически агитаце.

Районе бахача наха мехкара, республикера, районера политически, экономически, культурни вахар, дунен халкъашта юкъера хьалаш довзийтара районерча партийни организацешка вІашагІъехнай докладчиккий группаш. Тахакарча дийнахьа мехкара а дунен тІара а хьал довзийташ ва 133 докладчик, 490 саг чувоагІа политинформаторий группаш, 580 сагах латта агитаторий группаш, «Знание» яхача общества 45 юкъханцара организацен 697 лектор.

Кхетама балха баьнна аьттув массава а бувзабенна ба къахьегаме, коллектива барткъьомгІо товеча баьннача толамца.

Масала, Карабулакски газ чакхйоакхача производстве балха тІа ледарло лелаечарна, бракоделашта, къахьегама дисциплина телхаерашта влияни яра бІарчча система хьаьнй. Укхаза социалистически яхь йоаржаеча пайдана хургдолча тайпара лелаю стендаш, витринаш, молнеш.

Къахьегамхошта кхетам балара болх дикка вІаштІехьбаьнхаб «Сунжанефть» НГДУ партийни организаце. ТІехкьарча шерашка предприяте массава а кхоачашъю пачхьалкхен планаш, къахьегама дисциплина толхаяь, общественна дукхьала харцахьа гІулакхаш леладаь моттиг яц укхаза. Управлене кулгалхошца, общественни организацешца цхьа лостам а болаш бу болх. Къахьегама коллектив йолча каст-каста уж агитатораш, лектораш, политинформатораш, докладчикаш.

Районе бовзаш а чІоагІа лоархІаш а ба лектораш: В. Т. Чебоксаров — «Победа» яхача колхоза болхло, М. С. Фролов — Карабулакски № 1 йолча юкъерча школа хьехархо, П. С. Моздбадзе — халкъа суда председатель, М. С. Совин — «Сунжанефть» НГДУ парткома секретара идеологически дешашта болх заместитель, Ю. В. Ли — РОВД начальника заместитель, Т. Т. Хашиев — Нестеровски юкъерча школа директор, кхыбараш.

Районе къахьегамхошта кхетам луча шерра юкъедахад цаІ дола политденош, устни журналаш, хаттарийн моллийн сайрамаш, улийцай цІейш, цІагІара лектореш. Ишта боккха пайда боалаш гІулакх да кулгалхой бахача ялада вІашагІбетталулга а.

Цунца кхьана массово-политически болх вІаштІехьбоаккхача цІенлаштта дола дукха кхоачамбоацараш а да районе. Къахьегама коллективашка тоъам болаш дІайоарнала дикагІа йола опыт. ГІалгІай а нохчий а меттала кІезига еш лекцеш. «Заветы Ильича» яхача колхоза, «Сунженский» совхоза, XX партсъезда цІерагІча колхоза, ПМК-7 санна йолча партийни организацешка къахьегамхошта кхетам луш болача нах цу гІулакха эсала ниййебаь ба. Белгалдаькха деза, тха ерригга лекцеш, беседаш ладувгІарий теркам тІаозаш йоацилга, уж массаза а хилац аудиторе специфика хьежжа.

Къахьегамхошта идейно-политически кхетам балара района партийни организаце бокъонца дола гере да ала йиш я гойтара агитацех. Районе цох пайда эцарах лаьца дукхаза дийцад КПСС РК бюрошка. Ишта, 1979 шера октябрь бетта парте райкома бюрос дийцар ПМК-155 партийни организаце къахьегамхошта кхетам луча гойтара агитацех мишта пайда эц. Цунца цхьана бюрос белгалдаьнихар XX-че партсъезда, XIX-ча партсъезда цІерагІча колхозашка, мехкдаьтта базе, хлат хьачуйдеча пунктe, мехлесхозе, районо гойтара агитаци эсала йолга. Укхаза дола кхоачамбоацараш дІададера хьадда ха а оттаьь рекомендацеш елар.

Лакха идейно-политически боарам а болаш, хІаязарча замо дІадеххача бесса къахьегамхошта коммунистически кхетам луш базова партийни организацеш я тха. Царех я химреагентий завода (партийни организаце секретарь А. И. Синчинов), «Путь к коммунизму» яхача колхоза (партийни организаце секретарь Д. А. Ибрагимов), «Ассиновский» совхоза парторганизаце секретарь В. Н. Костин), кхыйола партийни организацеш.

Советски Союза Коммунистически парте XXVI-ча съезда КПСС ЦК Отчетни доклад ше еш новкъоста Л. И. Брежнева аьлар: «Штампованни фразашк ниййчача формулайи стандартийн набор а йоацаш, хьинаре, наха хоза а хеташ ладувгІаргдолаш бе беза беррига идейно-кхетама болх».

Ишта парте хьалхашка уттадеча декхарашка хьежжа идейно-политически болх тоабара де дезараш дукха да тха балха тІа. Цу гІулакха беррига коммунистий, комсомольцай, парте боацарий активна хьинар кхы а айде деза, теркалъе еза исторически, социальни, кхыйола факторш, эгара хьалха Нохч-ГІалгІайче дина оалаш хадаза дола дикц а ца долийташ.

Къахьегамхошта коммунистически кхетам балара парте хьалхашка уттаду керда декхараш кхоачашделга тхоай керттера гІулакх лоархІ оаха.

Ф. ЦУРОВА,
КПСС Сунженски РК секретарь.

Н. Анисимова цІерагІча Ново-грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода установкашта юкъе эгара хьалхарчарна «коммунистически къахьегама установка» яха сий деш цІи еннарех я № 43-3 йола установка. Цун сий лакха лоаттадеш хьайоагІа цун коллектив. Цо хьалхарчарца рапорт деннад парте XXVI съезда сийна тІаийна декхараш тІехкхоачашдарех.

Из толам боаккхача доккха дакъа юкъедихьар Борщев Николая, операторашна Брикалин Николая, Лобода Ольгас, вокхагІйолча оператора Степанов Вячеслава. Цхьа моттиг нийсъелийтац цар шоай бехкагІа къахьегамен технологически дисциплина толхаяь, установка коллектива балха тІа хьовзам хилийта.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) машинист Н. Борщев, оператор Н. Брикалин, установка начальник Н. Еланин, оператор О. Лобода, вокхагІйола оператор, В. Степанов.

С. ХУГАЕВА сур.

ТХО ЛОАРХІАДЕРГДА КЕРДАЧА ДЕКХАРЕХ

ИттлагІча пятилетка хІара шера кхоачашъяьй МагІалбикерча бурувдеттараша производственни планаш шоаш тІаийлаь социалистически декхараш. Цунна тешал ду МагІалбика мехкадаьтта лехарий йоакххача коллектива балха хьонхамаш.

ПлангІа 107600 метр бурув тоха дезаш яр коллектив, хІаьта техар 115700 метр да, плангІа лаьрхІа хинначул совгІа хьалъяьй 11 скважина.

Уж толамаш даха гІо даьд эггара хьалха иттлагІча пятилетка шерашка «ХІара балха дена дикала знак!», «ТІехьабусараш боацаш бе болх» яхача девизегІа бурувдеттараштa юкъе шерра яьржа хиннача социалистически яхьо.

Из дар политико-кхетам баларен организаторски болх дина вІаштІехьа а баьккха, ерригга коллектив КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъяра оарцагІъяккха, цу гІулакха хІара бурувдетта чун дог уроттаде мегача управлене партийни, профсоюзни, комсомольски организацешта карагІдаьнна хІама.

Цу яхьах доккха беркат даьлар. Ерригача бурув деттача бригадай коллективаша ханал хьалха кхоачашйир пхе шере заданеш.

Ханал хьалха кхоачашйир пятилетка бурув деттача управлене ерригача коллективо а.

МагІалбика бурув тохара балхий управлене массанел а хьалха. 1979 шера 21 декабре кхоачашйир пятилетка заданеш А. З. Галаев керте латтача комсомольско-кагирхой бригада коллективо. ИттлагІча пятилетка заданеш кхоачашъярах ханал 6 — 10 бутт хьалха рапорташ тІийлар йоккха опыт йола буровой начальникаш И. А. Галаев, Г. Ш. Хаптемиров, М. А. Хадиев, Б. А. Каюшников, Г. Г. Папхадзе, кхыбараш керте латтача бурув деттача бригадай коллективаша.

Цу тайпарча производственни хьонхамашца дІайолаьйй МагІалбика бурувдеттараша керда, цхьайтталагІа пятилетка. ЧІоагІа раьза хинна тІаийцар МагІалбикерча бурувдеттараша КПСС XXVI съезд хьесларах бола хоами «1981 — 1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальни дегІайоалара керттера лостамаш» яха КПСС ЦК проект беррига советски наха Зовайта аралкхара. Пленума документаши проекти йийцай бригадай, цехий, служба, коллективай собранешка, чІоагІа раьза а болаш тІаийцар цар «Керттера лостамаш».

Уж исторически документаш дувцаш, парте XXVI съезда сийна къахьегама вахте отта лаьрхІар МагІалбика бурувдеттараша. цар тІаийцар доккхагІдола социалистически декхараш — съезд хьесла ди тІакхоачаш шин бетта йола бурув тохара балхий план кхоачашъе.

Аз геттара раьза а волаш хоам бу тахан уж керда декхараш МагІалбикерча бурувдеттараша сийлаца кхоачашдаь хиларах. 1981 шера хьалхарча шин бетта йола бурув тохара план февраль бетта 23 ди тІакхоачаш кхоачашйир. Съезда хьалхарча яхь итогех котъяьннача буровой бригадай коллективашта юкъе яр начальник И. И. Шляхов вола 172 бригада. Сменашта юкъерча яхье котъяьлар 19-ча бригадера бурувдеттачун Я. И. Дзагиева, 923-ча бригадера Ю. К. Минвсова, 100-ча бригадера А. И. Федорова, 13-ча буровойра А. Н. Полешикова сменаш. Цу массайолча сменаша бокъо яьккхар съезда болх беча деношка къахьегама вахте латта.

Йоккхий планаш белгалъянь XXV съезд чакхъяьнначул тІехьагІа лоархІам болаш дола дика хувцамаш хилар. Уж хувцамаш тха управлене коллективах а хьохкадениад. Кхоачам ба хьадоаккха мехкдаьтта алсамдаккхара ресурсех цхьанена, тухе тІоана кІалхарча углеводородни бийдала юрски тІоаша тІакхачара нийъ республике эггара хьалха дІабелабьраш тхо да аьлча.

Из декхар чоалхане а, кхоачашде хала а, ВІаьтхача хана къахьийгача мара бурувдеттараш лоархІабертболаш а де. Цу гІулакха эшар керда технологи. ТІехкІоарга бурув тохара балхий опыт йола кадраш.

Новкъостий И. А. Атарщиков, Г. Г. Папхадзе, И. И. Шляхов, кхыбараш керте латтача управлене дикагІа йолча бурув деттача бригадаша хьинаре дІадоладир из чоалхане а бехктокхаме а декхар кхоачашдара тІадерзадаь балхаш.

Цу шерашка Іилман балха хоамца цхьана отта а яь производственникашта карерзаяй Іалаьмате йолча туха тІоана кІалхарча юрага кхачара йола итташ керда технологически процессаш, яйза а яйза юкъейоалаьй 7 километрга кхаччалца лаьттан чоахашка чуяха низа бола керда бурув детта установка. Отта а яь кхьейоалаьй породаш йохаеш йола массеха керда инструмент. Лоацца аьлча, гІулакх творчески леладаро йиш хулийт кІоаргга йоахача газашка кхачара балхаш хьахулар дукхагІа долаш де. Цу тайпара, Іоаьльй хьалхашка латта декхар сихха кхоачашдара йола мааьхера опыт.

ХІанз дІайолаьннача цхьайтталагІча пятилетке керда декхараш латт тхона хьалхашка. Ерригача мехкдаьтта доаллача моттигашка массола тийсаде туха кІалхарча тІоанашка кхача деза тха. Из болх бе беза Малгобек — Вознесенски, Карабулак — Ачалукски майдашка, ДаьттагІа, цу моттигашкарча углеводородни бийдала ресурсий бокъонца мах баьца Іеш, уж Іалаьмате йІаьхий лаьттан чоахашка боахама гІулакха кийч а еш. Уж дагалаттараш кхоачашхуле, чІоагІа алсамдаргла вай республике хьадоаккха мехкдаьтта, дегІайоагІаргья вай мехкдаьтта промышленность. Цудухьа геттара баьхаьхьа хургдар «Грознефть» объединене а СССР мехкдаьтта промышленноста Министерства а цу гІулакха тхона новкъостал доре. Туха кІалхара тІоанаш карадерзадора ерригача вай пачхьалкхенна а бокхача лоархІаме гІулакх ма дий.

Бурувдеттараш чІоагІа тешаш ба лаьрхІар шоашна кхоачашдургхиларах. «Хьамсарча коммунистически парте XXVI съездо хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдергда вай» яхача кердача девизагІа болх беш я тахан ерригача бригадай коллективаш.

Шеко яц, кІоарга мехкдаьтта тІоанаш карадерзадеча МагІалбикерча бурувдеттараша керда доккхий толамаш доахаргхиларах.

С. ТЕМИРГАЕВ,
бурув тохара балхий Малгобекски управлене начальник.

КХОМ БАР — ХІАРАНЕ ДЕКХАР

ЭКОНОМИЧЕСКИ ОБЗОР

Деррига советски халкъ санна, Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхой а чІоагІа политически а къахьегама а хьинар айдаь вакхъабаьхар КПСС XXVI съезда. ЦхьайтталагІча пятилетке белгалъяьккха Іалаьмате йоккха программа кхоачашъерехилларах дог тайна ба уж.

ИттлагІча пятилетка хьалхарча деношке а дена хьинаре къахьегаш я Нохч-ГІалгІайчен промышленноста дерригача доакъой производственни коллективаш. Из ишта хилара тешал деш я 1981 шера хьалхарча шин бетта итогаш. Республика ерригга промышленность хьайий цача продукци маьхала лоаккхара ялен 102,1 процент кхоачашъяьй. ПлангІа лаьрхІачул совгІа маьхала яьккхай 5 миллион сом маьха тайп-тайпара продукци. Мехкдаьттан газ яккхара, продукце дукха кхыдола тайпаш арахецара шин бетта программа кхоачашъяьй.

ТІехкхоачашъяьй къахьегама овсарле лаькъяра заданаш а. Массейолча производственни коллективо кхоачашъяьй шин бетта заданеш. ХІаьта индустре болхлошта кхоачашъе езаш хьалхаца латт йоккхий планаш доккхий декхараш.

ЦхьайтталагІа пятилетка дІайолаьча производственни коллективаша, хьалха дІахьачча хана а санна, чІоагІа йоакхо ю материальни къахьегамен ресурсаш кхом беш дІаахийтара. Из кхетадеш а да, хІана аьлча кхом бар — дегІаахара йола лоархІамегІара кхоачам. КПСС XXVI съезде ше аьча доклада тІа КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева аьлар: «КПСС Центральни Комитета цхьайолча Пленумашка белгалдаьхад: вай дІахо а дІахьалашхахьа ухилта тІа-тІа дукхагІа тийша хургда ерригача материальни ресурсех — къахьегамах, керттерча фондех, доагоралх бийдалахи, кхашкарчен фермай продукцех кхетамцеш эффентивнегІеи пайда ийбарал. Экономика хила еза кхом беш — ишта да хано дІадехар».

Вай республикерча производственни коллективашка кІезига Іоаьлц кхом а беш материальни ресурсаш дІаахийтара йола опыт. Цу лоархІамеча деша йоагІаш йола йоакхо ец йола хьалха латта предприятеш а йолаш я.

Республикерча машинаштъечен металлообработкай 23 предприяте хІара шера пайда эц 100 эзар совгІа тонн йолча Іаьржача металла прокатий турбеехи. Доадеш дар оттаьлча нормаех доагІачул 2 — 3 процент кІезигдича а кхода вІаштІехьдоал 2 — 3 эзар тонн металл. Кхом а беш металлах пайда ийбара даьнъе хьонхам телаш я «Красный молот» завода коллектив. Цу машинашъеча предприяте шера кхойир 1855 тонн Іаьржача металла прокат.

Ишта металл кходеш цу чакхдаьнихар «Трансмаш», «Пищемаш» заводий коллективаша, кхычар. Цхьабакъда, Грозненски ремонтно-механически заводе, «Электроинструмент» заводе йоагІачул дукхагІа йоайир Іаьржача металла прокат. Боккъалдар аьлча, цу предприятешка а йолаш яр металл кходара тороаш, цхьабакъда, царех пайда эцаздар цар.

Шер-шера хьалха производстваши гІишлош дегІаукхаш хиларца дувоадения дукхагІа дІаахийта езаш хул хьун материалаш а. КІезига моттигаш нийслац производственни коллективай кулгалхойи специалисташи кхоачамбоалаш хьун материалаш яц яхаш леткъаш. Цхьабакъда, производственни гІулакхашта лаьрхІа йола хьун материалаш 1980 шера йоагІачул 34,4 эзар кубически метр дукхагІа дІаихийтар. Из геттара дукха йоаш «Терек» яхача мебельно-хьу чакхйоахача производственни объединене.

Республике керттерча даьккъе йІовхала энерги дІахоачашъяраш я «Грознефтеоргсинтез», «Грознефть» производственни объединенеш, ацетонен завод, шурий промышленноста производственни объединене, Грозненски Гудермесски депош, кхыраш. Цу коллективаша 1980 шера оттаьлча нормаина лаьрхІачул дукхагІа кхоьй йІовхала энерги.

«Грознефтеоргсинтез» производственни объединене дІадахача шера балха юкъейоалайир доагора-энергетически ресурсаш кхоира тІаерзаль бІаь совгІа организационно-технически мероприяти. Цхьабакъда, тороаш кхы а шортта йолаш я. Нагахьа санна бІарчча объединене хьанийцача кхоe материальни ресурсаш йолаш я, хІаьта а цхьайолча производственни участкашка йоагІачул дукхагІа йоаю энерги. Из нийслар «Грознефтеоргсинтез» производственни объединене новосамни еча процессашка, Центральни газофракционирующи установке.

Республике производственни эшарашка хІара шера дІаухийт дукха миллиард киловатт-сахьат электроэнерги. Цудухьа цхьа процент кхоь а кхойича — из дукха хул. Шера плангІа йоагІачул шин миллион совгІа киловатт-сахьат электроэнерги йоаьй цементни заводо — из, бокъалдар аьлча, довл ца дар мара хІама а дац.

Цхьаккха дича а де йиш йолаш дац из. БІарчча республика хьанийцача хІара шера брак йолаш продукци арахецарах хулаш доле ве 2 миллион сомага кхоач. Из хІана ца хилийтара оарцагІбала декхарийла ба предприятей кулгалхойи специалисташи, къаьстта ногІ гІирс бечa фабрика, «Терек» производственни объединене, Назрановски трикотажни фабрика, кхачаш моттигерчен цхьайолча предприятей бараш а болаш. Эгара кІезигагІа хила езача боарамга отходаши брака дІахоачайича торо хургья дукха бийдали материалаши кхое.

Кхом а беш бийдали материалаши дІаахийтара хІара болхлочунгара, кулгалхочунгара, специалистагара, бІарччача коллективагара дІадехаш дар да кердадар производствана юкъедоаладар, творчески къахьегар, Іилманен техникаен карагІдийннараш балха юкъехкувлар, материальни Іалашо яра договорий декхарех поставкаш яр нийса леладари дика вІаштІехьдаккхара. Из лоархІаме декхар кхоачашдара дикка дакъа лаца деза рационализатораши изобретателаши.

Бокъо йоацаш материалаш йоаеш, царех кагдараш деш моттигаш нийслу республикерча гІишлоштъеча организацешка. Дукхача гІишлош хьалъеча моттигашка нийслу гІишлон материалаш — еттача кирпичашка, пиюгай, эшккбетонен керамически изделей отходаш нийсйолийташ. ХІаьта кхы тІа а мел материалаш йоаю цкъа даь балхаш цІаьхха юхадаьташ, брак дІайоаккхаш?

ЦхьайтталагІча пятилетке хІара министерствашка, объединенешка, предприятешка оттань хургья металл, электроэнерги, доагор, кхыйола материальни ресурсаш кхоира заданеш. ЧІоагІа лоархІаме да ерригача производственни коллективашка материальни ресурсаш кхоира тІаерзаль йола дукха мероприятеш кийч а яь чакхъяхар.

Социалистически яхь итогаш еча хана, наха моральни материальни поощрени еча хана лоархІама да кхом бара еш йола йоакхо ларде лулаш.

Доккхачун а зІамигачун а кхом бар — хІара советски къахьегамхочун, хІара коллектива декхар.

Мишта даьлар сий

Нагахьа санна СССР 50 шу дизара цІерагІча химически завода завкоме социалистически яхь дикагІа вІаштІехьа малагІча цехе яьккхай ха лайча, цига цІи йоаккхаргья КИП яхача цеха.

Сенца белгалйоалаш я цех?

Эггара хьалха из белгалйоаккхар да социалистически яхьа ленински принципаш йиза кхоачашъяр, дІайовзийтар, хьахинкараш вІашаи нийсдар, опыт дІа-хьа лоар.

Геттара дика кийчъяьй цехе гойтара агитаци. Шоана гургья цига говзал тІаяхийта хьаьнь стендаш: «Къоначa рационализаторий творчество», «Сийлахь-боккхача Даймехка тІем тІа дакъа лоацаш хинарашта хетаду», «Коммунизм хьалъеш воаллачун моральни кодекс», «Волхлой сийлен закон», кхыраш. Циггача довза йиш я цеха, участкай, бригадай социалистически декхараш а. Къахьегама яхь мишта лел хьахьонх, цунах хьахинларий хьакъехьа хоам бу хьонхамий улго. Ма дарра аьлча, цу тайпара улг цаІ хинна Іац. Цар тІа итогаш ю кхерамзлен техника правилаш дикагІа кхоачашъяр дукха къастъкъьастача болхлоша а бІарччача коллективаша а лелаеча яхье. Профсоюза цехком почикаш сов дукха дІайоаржае гІерташ яц. Цо уйла дукхагІа тІайохийт хІанз дукхагІа могадеши даьржан долча къахьегама яхье тайпаши. Масала, укх тІехкьарча бетташка керттера уйла тІаахийтай «XXVI съезда — 26 хьинаре вахтаІ» яхаш девиза а йолаш шерра яьржача яхье. Сийрда-сийна басар хьеихача хьонхамий улго тешал ду, цехе съезда хьалхарча яхье дукхагІа котолонаш яьхараш КИП-а спирт доккха участони (кулгалхо В. Н. Степаненко, профорг С. И. Хрюкин) КИП-а полиэтилен доаккха участоки (кулгалхо В. И. Степаненко, профорг В. И. Тихомиров) хинна хилара.

Хоаш ма дарра, даьраш дІадовзийтилга уж вІаший нийсдарца айхха дувзаденна хилар. «Мишта, фу даьд аз? Кхычарчул дукхагІа, дикагІа е кІезигагІа, воаІа даьд? Соца яхье вахьначув гІулакхаш мишта лел?» Нагахьа санна уж дешаш наха саготдеш, дагадоахкаш дале, тІаккха къахьегама яхье. цІаккха а яхар мо, айшараш хилац. Массаве а аьттув боал, хІаьта гІулакха — эгара хьалха. Дукхьал цу хьонхамо — хьахинкараш вІаший нийсдаро — массадолча хІамочул дикагІа кхахьонх, КИП-а цехе социалистически яхь формана лелаеш йоацилга.

Социалистически яхьа итогаш хан-ханнехьа ю укхаза. ХІара бетта-бетта, цІаккха а юкъагІа ца йоаккхаш, цхьалагІча денга кхачалехьа цеха начальника кабинете цехкома заседани ю. Цуи балха лостам лу ерригача коллективо баьна балха итогий анализ еча цеха начальника А. И. Шалыгина.

ТІаккха цехкома председатела А. М. Рогаткинас е членех цхьане Іоеш социалистически яхьа итогаш. Белгалдаккха деза, заседани цІенхаштта хуле а къовсамаш десацаш ца юсаш хилар, хІана аьлча яхьа ледам, цуи итогаш яр бе-башха ца хеташ цхьаккха а Іац. Кхоачашдаьча социалистически декхарий хІара пункт голосоване оттаю. Бокъонца котало яьккхар лаха массаза а агта хилац. ХІана аьлча массава а ма воалий хьаьнала къахьегай, гІулакхах кхеташ болх беш. Из хоржам бе йиш хулийт дина вІаштІехьаьлккхача система. Итогаш еча хана теркалду балха деррига хьонханаш: сахьат доацаш прибораш дІадлар. Іилма-технически прогресс еча, общественни балха тІа дакъа лацар, къахьегама дисциплина чІоагІъяр...

Цехкома заседане хІаране бокъо я балха тІа дувлийтача кхоачамбоацарашта шин замечани е, гІулакх тоадара тІаерзаль предложенеш яла.

Масала, цкъа мелбешнабар профорга С. Н. Хрюкина болх. Из цунна дІахайтар. Цхьабакъда, хайтадацар. Сергей Иванович, хьай участке хІаране лелаеча яхьа итогаш хан-ханнахьа ца е вахьавв хьо, аьнна цунга дІа а оалаш-м. Цкъаза, бакъдар аьлча дІахайтача кхоачам бале а. Цхьабакъда, укхала хьийхар из тайпа гІулакх дикагІа вІаштІехьа мишта доаккхаргда, шийна малагІа тайпа гІоенчий хоржаргба. Цунах дика пайда баьлар аьнна хет сона: коллектива гІулакхаш а тоадир хІаране яхь вІаштІехьъяьккхара дешаш тоадаро. Масала, профорга С. И. Хрюкина кулгалдеча спирт доаккхача участко цкъа санна дукхаза а хьалхара моттигаш яьхар «XXVI съезда — 26 хьинаре вахтаІ» яхаш девиз а йолаш лелаеча яхье.

Бакъдар аьлча, из а я цехе белгалагІа йола оагІув — къахьегама яхьа дешаш цхьана къестаделга. Цхьабакъда, саг доалара вакха гІерташ хІама леладиц укхаза. ХІаране ше доал ду шийн балха участкаш. Масала, цехкома член П. С. Костюченко бехктокхаме я коллективни яхь вІаштІехьъяккхара хьалхара, хІаьта вок член А. Н. Степанов — хІаране лелаю яхь вІаштІехьъяккхара хьалхара.

Къахьегама яхь вІаштІехьъяккхара кІезига новкъостал дац, масала, В. Н. Тихомиров санна болча профоргаша. ХІанз кхоалагІа хержав Владимир Иванович профсоюзна группана кулгалде. Яхье из котувлар дукхача даькъе цун хьинарагІа хулаш хІама да.

Хьалха латта опыт дІа-хьа луш ца хилча, В. И. Ленина белгал ма даххара, социалистически яхь пайдана яц, нагахьа санна хІаране шийн занеш лочкъаш лелайой. тІаккха вІалла къамаьл хила а хьашт дац опыт дІа-хьа яла...

Хьехамчаша лоацІча даькъа сийлахьа моттиг хьонаю укхаза — цехе болх беш я хьехамчий факультет. Болх беш я кхаь группах латта коммунистически къахьегама школа. Цига занятеш ю В. В. Икрянова, В. В. Кипас, А. И. Скобельцина. Профессех дикагІбар яха цІи яккхар дукха хІаре шера еча конкурсаша йиш хулийт лаккхагІа квалификаце мастераш белгалбала. Цар опыт тІехьагІа дІайоаржае могаю. 1980 шера цехе профессех эггара дикагІа лаьрхІар КИП сменин слесарь А. И. Перегудов. Цун ученикаш да тхо эргда шоаех дукхачар: геттара къоначар а ишта 30 шерал тІехбаьнначар а. Масала, А. И. Звездневай — КИП-а слесара — балха стаж цхьа шу хинна Іацар шийн говзал лакхъе цо лаьрхІача хана. Хьангара Іомалургья яха дош кхы цо уйла еш дацар — шеко йоацаш дар Анатолий Иванович Перегудовгара Іомалургйолга! ХІанз цхьа моно-метр тоае хайна Іац Анна Ивановнайна. Цудухьа декхарийла я из А. И. Перегудова, шийн гІулакха говзанча, камаьрша дог долаш, шийн йІаьхий опыт гІад а ваха дІалуш волча сага.

ХІаьта уджамо бола нах КИП-а цехе кІезига бац. Царех ба Н. И. Родин, А. С. Гуреев, В. А. Рожин, Г. А. Пономарева, В. В. Икрянов, А. В. Тимонин, А. Н. Ватикевич, В. Р. Горелов, кхыбараш. Духхьал уджамо болча нахах латт цеха низ. ХІаьта из низ вешшача хьарсам чу лоаттабара новкъостал ду цехе творчески, лаьрххІа уйла тІаахийте вІаштІехьйоалача социалистически яхьо.

Н. ЧЕМИСЕНКО,
«Нефтехимик» кІоргдукхатиражни газета корреспондент.

ЛАЬТТА ЛЕЛАДАРА КУЛЬТУРА ЛАКХЪЕШ

Дукха хIама чулоац лаьтта леладара культура яхача дешаца: минеральни органически удобренеш а тувсаш лаьтта хьаьнделга, лертIа севообороташ лелаелга, лаьттанца хила йоагIача боарамe тIоадах хулийтилга, культурно - технически мероприятеш чакхйоахилга, кхыдараш.

Уж дешаш массаза а тергаме доаттаду оаха. Бакъда, севообороташ юкъейоалае тхо дехча цхьайола халонаш духьала кийсну. Из гIулакх къаьстта доархIаме да юртбоахама культураш лелаяра хIанз индустриальни технологи юкъейоалаеш хиларца. Укхаза чIоагIа лаккха хила еза лаьтта леладара культура.

Иштта доархIаме да удобренеех биза пайда эцилга а. Минеральни а органически а удобренеш кхашка тувсача хана оаха кег гIорголга ю агрохимически картех, уж хIара 5—6 шера кердадоах. Органически удобреней фермашка латта хIара тув 1500—2000 тонн хулаш ба. Кхашка тувс оаха ах дохкадеина ихе. ТIеххьарча шин шера на бола ялат чуийца доаллаше а кхашка дIаяра тув оаха ии. Укхаза ихо вIашка а теха лоаттадец, пхи—ялх ди далалехьа дIатосе из. Иштта болх чакхбаьккхача цу мальхеча удобренех мел йоалла хьоанал дIа ца йоалаш ю.

Органически удобренех дикагIа пайда баргболаш цох оаха поропока хьисапе йола суперфосфат тох. Бакъда, чIоагIа хала да из болх кулгхара чакхбаха, эшаш йола машинаш тоъаш яц. Цу гIулакха новкъостал дергда аьнна хер 1980 шера вIашагIъеллача «Сельхозхимия» яхача объединене.

Кхашка минеральни удобренеш тувсара хоадамболла система яц тха совхозе. Цун бахьан — севообороташ леладе еза ча тайпара лелас тхо ца Iемалга. Цул совгIа, кхашка удобренеш тувсара нормаш хувца йиш йоацаш хьалххе а оттаь я. Масала, шекара свеклаш дIайийнача гектара тIа 18 центнер удобрени тосс, хиш дехкача лаьтташка дIайийнача культураш — 10 центнер, н. кх. дI. Иштта шаблонно оттаьча нормаша пайда лац. Юртбоахама ерригa культураш цхьатарра эшаш я. Удобренеш культурашка хьежжа а ца тувсаш (бакъда, из а лаьрхIа де дезаш гIулакх да), хIара кхаь агротехнически свойствашка хьежжа оттаьча нормаегIа тувса еза. Цу гIулакха кхеш леладеш болча технологашта - агрономашта дукхагIа тешам бала беза.

Севооборотах дола дош. Уж леладара совхозе оттаь проект я. Бакъда, цхьацца бахьан духьала а дулаш, цунга хьежжа болх чакхбаккха вIаштIехьдалац тха. Проектага хьежжа хилча, масала, фийт бола ялат тхо дIаде дезаш дар 4500 гектара тIа, хIаьта дIадув 5500—5600 гектара тIа. Генараш 900—1000 гектара тIа дIадс лерхIар, дIадув — 1300 1400 гектара тIа. Иштта доавъара лаьрхIа хьажкIаши генараши вIашагIа а теха 400 гектара тIа смесь дIаюв.

Iилмов практикон бакъдечох, генараш цаьа дIадийна хиннача шоалагIа цу кхай тIа юха дIаде йиш яц 7—8 шу даллалца. ХIаьта, оаха 5—6 шу даьлча из культура хьалха дIайийна хиннача кхай тIа юха а дIаюв. Иштта севообороташ телхаеш хилча кхашка дIайийнача культураш лазараш хул, са доалла хIамаш лат. Иштта из дале а, севооборотий структура хувцилга совхоза кулгалхой кара дац.

ТIеххьара а массехк дош вла безам ба са совхозе хьанаре къахьегаш болча нахах. Царех цаI ва совхоза Долакха-Юртарча отделене болх беш вола агроном Беков Хизара Юсуп. Шин болх дика бовзаш, хьинар долаш специалист ва из. Юстара лаьттац юртарча общественни вахара е.

Лаьтта леладара культура лаккхъяра чIоагIа доархIам болаш я агрономически знаней школа. ХIара шера Iан замалахьа укхаза дешаш хул тха механизатораши юкъерча звено специалисташи. Цу школе дешаш ба тха бовзаш бола хьажкIаш лелаераш В. Кодзоев, Д. Евкуров, Ю. Гадисханов, шекара свеклаш кхеераш А.-М. Аушев, мехотряда начальник Л. Евкуров, тракторно-кхаш леладеча бригада бригадир С.-Г. Арчаков, дукха кхыбараш.

Царех хIаранех лаьца дувца дукха дар. Хьинар долаш, шоай дехкарех дика кхеташ нах ба уж.

М. ЧУМАКОВ,
Назрановски района «Октябра 40 шу» яхача совхоза керттера агроном.

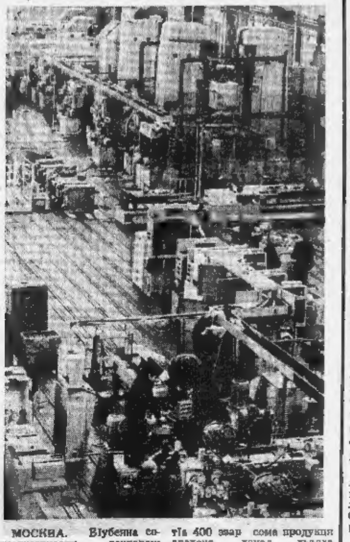

МОСКВА. ВIубенна социалистически декхараш кхоачашдеш и даймехка станкостроене эггара хьалхарьярех яр — Серго Орджоникидзе цIерагIа станкостроительни завод. 1980 шера октябре чакхъаьккхай предприяте коллективо кхоагIча пятилетка задани.

ХIанз станкозаводцашта бехктоххаме ха хьатIеаттай; доккхайча производственни хьокхамашца накъабола уж КПСС XXVI съезде. 400 совгIа болча болхлошa декхар тIайийдад шин бетта задани парте съезд хьаеллача денга кхоачашъе, хIаьта 200 сагo — хьалхарча квартала задани.

Укх шера предприяте къахьегамхоца дош деннад встречни плана чотагIа кхы тIа 400 эзар сома продукци арахеца, хапал хьалха КамАЗа лаьрхIа йах автоматически линех латта комплекс кийчъе, пачхаьлкхен дикала Знак тIалатта продукци 74 процентага кхоачае аьнна.

Станкозаводцаша толаме карадерзаду керда продукци арахецилга. Автоматически линешкара токарни полуавтоматашкара яьнна предприяти промышленни роботашца болх беш йола производства участкаш хьаьрга кхаьчай.

СУРТА ТIА: КамАЗа лаьрхIа автоматически линий вIашагIйоллаш латт № 17 йолча цехе.

А. СЕНЦОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача тха колхозе оахаш долча лаьттаех 30 процент совгIа дьакъоастаду шера шин хьувкъам луш йола культураш кхеяра.

ХьажкIаьел, кхыча культурел совгIа шера шин хьувкъам лу тха боахама коартолаша а. Къаьстта берките хилар 1977 шу. Цу шера шоалагIа 128 гектара тIа дIайийра оаха коартолаш. Хьалха дIайийначар хIара гектара тIара 212 центнер елар, хIаьта шоалагIа — бIаь центнер.

Соаха хиоттама хьалхе геттара во долаш хьалха а шоалагIа а дIайийнача коартолий хьувкъам вIашагIтехача хIара гектара тIара 205 центнер мара ялanзар.

ШЕРА — ШИ ХЬУВКЪАМ

Шера шин коартолий хьувкъам кхебар геттара доархIаме гIулакх да. Лаьттах дукхагIа пайда эца йиш хилийтарал совгIа, цу гIулакхо вIаштIехьдоалийт шоалагIа а кхы дIахо а дIадув коартолий фу кийчде, цунга дIадодар дикка лохде.

ДIаде фу кийчдара геттара боккха теркам тIабохийт тха боахаме. ЗIарт тохар сиздара химически стимулятор тох.

ШоалагIа юврац 20 июне денз 5 июль тIаккхаччалца йолча юкъа дIаюв коартолаш. Из болх дIаболабалехьа хIара гектара тIа 400—500 кубометр кхоачаргйолаш чудуийташ хий тох. ДIайийна йоаххаше а шоалагIа дул хий, хIара гектара тIа 300—400 кубометр кхоачийташ. Цул тIехьагIа коартолаш хьакхаллалца эшача боарамга хьежжа дет хий. Из цаьа техачул тIехьагIа лаьтта пампадаккхара 14—16 сантиметр кIоарга культивации ю.

Шерра пайда эц тха боахаме гребнеш хьисапе коартолаш дIаерах. Из болх укх тайпара чакхбоалх. Гурахьа е бIаьсташ юккъе окучникаш яха вIаминта махкаш а дехке культиваторца харшаш доах. Уж доахача хана шиниа оагIоратьера лаьтта хьатIакхоккхаш 25—30 сантиметр лакха дукъалгаш хьахул кхай дIовхалле. Цига дIаюв коартолаш. Цу дукъалгашка лаьтта бIаьсти сихагIа докъа а дале хьалхе а коартолаш дIае йиш хулийт, кхаш оасарагIа цIена лоаттаде аьттув лу. Иштта дIайийна коартолаш сихагIа дегIайоагIа, хьувкъ аттагIа чуэцалу. Дукъалгаш доахаде мара дезаш дац лаьтта кIалара коартолаш хьамукъалкхаре. ХIаьта хьалха, кхыча тайпара уж дIаювча хана, лаьтта чIоагIа долаш техника маст-хаста йохар, лаьтта кIалара коартолаш хьоахкаш. Из бахьан долаш кIаьхлора хьувкъам чуэцарв ханаш.

Хьалха дIайийна коартолаш июль бутт боаш чуэц, хIаьта шоалагIа дIайийнараш — октябрь бутт чакхбоалаш.

Коартолаш чуэца йолаллехьа, из болх сихагIа а аттагIа а булургболаш, 4—5 ди хьалха тIера лордаш хьокх, хIаьта фуна лаьрхIа чуэцаргйолча коартолий кхай тIара — ши кIира хьалха.

Сай отрядаца цхьана 1973 шера денз кхею аз коартолаш. Агротехника ерригa боъоаш цIенхаштта кхоачашъяр дIа а дехаш, кхееча хана дукха низ дIабала безаш культура я коартолаш. Уж дIаера кха цу тIа хьалха дIайийна хинна культура чуэцаше а кийчде доладу оаха. Хорж хьалха ялаташ кхедаь лаьтта.

Удобренеш езаш культура хилара тарра, из дIае лаьтта кийчдеш хIара гектара тIа бIаь тонн кхоачийташ органически удобренеш тосс оаха, хIаьта минеральни яраш — 5—6 центнер кхоачийташ. Цул совгIа подкормка еш кхы цIаькха а минеральни удобренеш товс хIара гектара тIа 2—3 центнер кхоачийташ.

Гуйре чакхъаллалца оасарах лорадеш лоаттаду коартолаш дIаера хьакъоастадеь лаьтта. Цу гIулакхо вIаштIехьдоалийт бIаьсти из культура дIаера кхаш хьалхе а кийча хилийта. Масала, тха отряд хIанзе а коартолаш дIае йолае кийча я.

Дика хьувкъам кхебара доархIаме да хIара гектара гIа эшача боарамгIа коартолий гувнаш хилийтар. Оаха 60—70 эзар тув хулийт хIара гектара тIа.

Оасар дара из культура дIаюшше а натрия трихлорацитрат тох кхашка, хIаьта коартолаш хьатIаьвиначул тIехьагIа хIара гектара тIа 0,7 килограмм кхоачийташ— амминачин тух.

Уж гербицидаш етта кхера а кхераш оасарах дукъар хьалха кхаш. ХIаьта хIанз, цу препаратех пайда эца доладелча денз, коартолаш чуэца йолаллалца цIена хул кхаш. Цу гIулакхо а вIаштIехьдоалийт шера кийца шин хьувкъам кхебе.

В. КОЗЛОВ,
Сунженски района «Путь к коммунизму» совхоза звеньевой.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

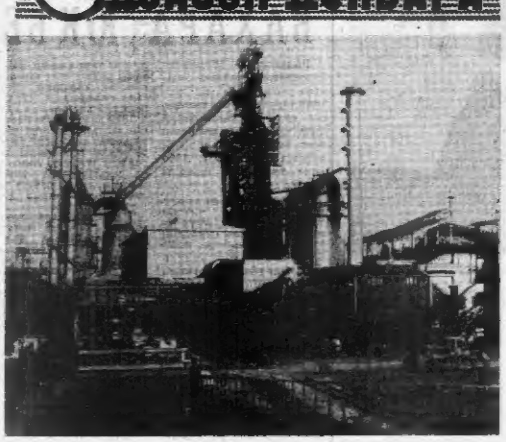

Шийа лоIамеча Алжира экономика дегIайоалаяра искторе чуль доархIаме белгало хиннa дIаэттад шийа металлургически промышленность цо хьаяр. Отрасла дог доархIаш я средиземноморски города Аннабана юххерча Эль-Ходжарера комбинат. Из Iалаьмате йоккха комплекс дуккхача тайпара цхьана гIулакхай леладара йола объект я. Из хьалъеча боккха доархIам болаш хила а хинна йолаш а я Советски Союз. Эггара хьалхара алжирски болат даьккхад 1972 шера конверторни цехе, из цех хьалъе проект оттаьй, болх бе йолаялийтай советски специалистий новкъосталца. Соахка болх бе йолаенна алжирски советски специалисташца хьалъяь 2000 кубически метр объем йола доменни пеши. ХIанз Алжиро хIара шера кхы тIа 1,3 миллион тонн чон арахецаргда, цо торо хулийтаргья мехка дукхагIча даькъе цу металлаца кхоачамбе.

СУРТА ТIА: Эль-Ходжарерча комбината доменни цех.

АДН—ТАСС сурт.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ШЕНАЧА ГIУЛАКХИЙ ДУХЬА

Москве чакхъяьнна Советски Союза Коммунистически парте XXVI съезд дунен халкъашта юкъера Iалаьмато боккха доархIам бола событи хиннa дIаэттай. Советски коммунистий эггара лакхерча форумо хьахьекхаб машар, кхохкам кIаьдбар, дунен халкъашта юкъе цхьана леладу гIулакхаш, халкъий кхерамзле бехьаи долаш лоаттабеча къовсама доархIаме исторически мул ше хилар. Дунен общественноста чIоагIа бегаяча йолча КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева докладо, съезда кхыдолча документашa дерригача мехкий халкъаша массане юкъара машар чIоагIбаре, къамаш мукъадахаре, социальни прогресс хилийтара тIехьа лоаттабу къовсам чIоагIбара [illegible].

Советски коммунистий форума дунен халкъашта юкъера лоархIам сеннх латт аьлча, из латт реальни социализмо шийтахьа тIаувзаш боала кхоачалургбоаца низ, социализмов Iилман коммунизман идей дунен тIара вIашаш тIа-тIа дегIайоагIаш хилар, массане юкъарча машарен ниознам вIаьдбарен гIулакх котдаккхаре тIехьа лоаттабеча къовсаме КПСС-и Советски пачхаьлкхени авангардни лоархIам болаш хилар цо бакъдиь хиларах. «Советски халкъ, — аьлар съезда трибуна тIара МПЛА —къахьегама парте председатела, Анголa президента Жозе Эдуарду душ Сантуша, —бокъо а йолаш-доккхал де йиш йолаш да социализма байракх лакха айаь йоагIача шийа сийлахьча Коммунистически партех, шийа хьалхлекца СССР боъолча йола машара чIоагIале хиннa дIаэттача партех».

Шийа XXVI съезде КПСС-о белгалдаьд машари халкъий кхерамзлен бахьан долаш лоаттабеча къовсама керттера лостамаш. Съезда трибуна тIара конструктивни, кIоаргга машар безаш йолча предложенешца тIачIоагI а даь чIоагIа дIакхайкхадаьд машар лорабе, ядерни тIом из хилийта, цIаькха бехкаэло йоацаш герзаш Iоаделга, юхатоха, аьнна.

«Вай съезда берригача леламо, цо тIаьийцача дерригача документаша, — белгалдаьккхад съезд дIакъовлаш къамаьл даьча новкъоста Л. И. Брежнева, — цIаькха а хьахьекхар: дунен аренера вай керттера йоакко, вай пачхаьлкхено арахьарча политике лерхIар машар лоаттабелга хила а хиннад, хIанз а да» аьнна.

Из цIенача дег тIара гIулакх хьал а лоац нога а ду лархIа йиза боъо а йолаш машарен прогрессан тешаме чIоагIале Советий мехках лоархIаш йолча ерригача дунен прогрессивни общественносто.

КПСС XXVI съезда болх, цига тIаийца решенеш чIоагIа дIахезай ерригача континенташ тIа, ерригача прогрессивни адамлено теркам тIабераабаь шийа доккха интернациональни декхар сийленца кхоачашдеш йолча сийлахь - воккхача Ленина Даьхенга.

Дооке арадуьнача «Свеет Пасасон» яхача газето белгалдь ма хиллара, ерригача планета тIара нах КПСС-а бераха яхаш ба кIаьд ца луш машар, паргIато, халкъаш шоай лоIаме хилар лорадеш латтар бахьан долаш, машари социальни прогресси Iалашъяра гIулекка Iалаьмате доккха даькъа цо юкъе хьош хилар бахьан долаш.

ПРЕДЛОЖЕНИ ЧIОАГГIА ХЬАШТ ДОЛАШ ТIАЙИЦАЙ

Арахьарча политике кхераме, авантюристически никъ чакхбаккха а лерхIаш Вашингтон гIерт НАТО гIоллара шийа милитаристски кийчонаш шерье, шийа тайпара вIаши га дахара йола система вIашагIйолле. Цу гIулакхашта тIадерзадаь да, масала, Малхбузен Европерча мехкашта герза Iоадара плананаш качйоахкен европейски континента керда американски ракеташ дIанийсъен гIерташ мел леладер. Бакъда, НАТО гIолларча берригача союзникаша хьаллаца кIайча цIен уж уйлаш. «Крисчен сайенс монитор» яхача американски газето яздаьд США малхбузенневропейски дукхача союзникашта хетачох Вашингтоно «дукхагIа теркам тIабохийт дунен тIа йолаш йола проблемаш къоастаергйоацача тIема кийчонна», яхаш.

ТIема кхерам дIабаккхарга дугаш дунен халкъашта юкъерча хIапа ярдеиначa хьалашка болаш реальни никъ белгалбу Советски Союзо. Парте XXVI съезда трибуна тIара КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева Советски Мохк цIенача дег тIара кхохкам кIаьдбе, гераш дIадаха, машар чIоагIбе гIерташ хилара тешал деш йолча предложеней бIарчча комплекс хьакхай[illegible].

Европейски континенте къаьстта чIоагIа хьашт долаш тIаийцай НАТО мехкий СССР-ей гаьна кхетар юкъерча боараме дола керда ракетно - ядерни герзаш Европе дIанийсдара мораторий оттаяра хьакъехьара предложени. Дувцар да, цу тайпарча средствай хIанзара боарам ца хувцаш ае болча битарах, чIоагIа кхераме йола ук Iоаелгех эргайоахаш товелгеш социадайтарах. Из доархIаме инициатива малхбузен европейски политически общественни деятелаша, парламентареша, деловой гIоазрий викалаша могаеш хьаллоацаш я. Иштта, ФРГ бундестага депутата К.-Г. Хансена аьннад Л. И. Брежнева предложенеш сихха хьаллаца еза. Тепа дог доагIа, аьннад английски парламента депутата Р. Брауна, моратори оттаяра хьакъехьара советски инициатива Малхбузехьа хьаллоацаргхиларах. Цу тайпара къамаьлаш дукха а доаладе йиш я.

Малхбузехьа цхьаккха а лоархIаьац ядерни тIема кхерам дIабаккхарах лаьттан тIа машар хилийтарах мел могар де гIертача СССР предложенеш лоархIам боацаш я аьнна гуччахьа хьаала. «Вашингтон посто» хозахета хьахьекхадац советски кердача машара предложенешa «герзаш Iоадара йола американски программе соцае мегаш хилара» ше саготта хилар.

ПОЛИТИЧЕСКИ ВУЛКАНА ТIА

Инарал Зия-Уль-Хака керте латтача тIема хунто кхо шу совгIа йолча хана доал деча Пакистана чура политически хьал тIеххьарча хана чIоагIа ирдеина. ЧIоагIа гIайттаб студенташ. Ца соцаш я забастовкаш. ТIема хьал дIадаккхар, демократически бокъонаш паргIатоналаш Iалашъер хьадехаш йола ийс оппозиционни политически парти вIашагIа а яхийта цхьан фронтагIа выступле[illegible].

Наха чIоагIа эшаш долча товарий мехкаш лаккхдалара, ялча дайдалара, хьабе болх боаца нах дукхагIа хилара раьза боацача наха кхы а чIоагIагIа духьале яр кхераш тIема режимо къа ца хеташ лувцаш чубехк нах. Февраль чакхбоаллаши — март дIаболалуши Карачи, Лахоре, Кветте, Равалпинде, кхыча городашка 2,5 эзар гаргга саг лаьцав. Царна юкъе ба — студенчески, кагиркой, профсоюзни, партей активисташ, цу даькъе пакистански бокъкхагIа йолча оппозиционни халкъа парте вниалаш а болаш. Иштта лаьцай 1977 шера пачхаьлкхен переворот хиннача хана вийнача премьер-министра З. А. Бхутто сесаг Нусрат Бхутто. ТIема Iаьдалаша меца хьелларгьа ца хоаш дIакъайлай Исламабаде, Лахоре, Равалпинде университеташи колледжаши, демонстранташ лелхабе дукха полица ярдаш яхийтай.

«Мехкара хьал тоаденнад» аьнна официальни пропаганда хоам баь бале а Равалпинде, Пешаваре, Кветте, кхы дуккхача городашка забастовкаш ю лораш, хьехархоша, юристаша. Кхыметтел «Таймс» яхa лондонски газета а мукъарло даназ даьннадац «Инарал Зия-Уль-Хак хIанз миссел мехко ца лоархIаш цIавкха а хиппевац. Воккъалдат [illegible]ча, политически вулкана тIа вагIа ва», аьнна.

Цунца цхьана Малхбузехьара, эггара хьалха английски американски кепайоазоно массе оагIорахьара хестаю Исламабад, шийа халкъа цо Iазап тIалоаттадарах. «Вашингтон пост» яхача США администраце керттерча газето тIахьехам баьб «студенташта доаггIача тайпара таIазар деш а политически оппозици дегIайоалаеш а хиларах инарал Зия-Уль-Хак хоаставе воагIа», аьнна.

Пакистански диктатора адресагIа деш долча цу къамаьлаца къаьгга хьахьокх США-и Англей империалистически гIоазараша шоай агрессивни, экспансионистски плананаш Къулба - Малхбузехьарча Азе чакхъяхара бокха лоархIам болаш Пакистан лерхIилга. Из мохк цар лоархI регионера революционни процессаш, эггара хьалхарча аргIагIа афгански революцена карагIдаьнараша дукхьала лоаттабеча къовсама форпост санна.

В. МАТЯШ,
В. КАШИРОВ,
А. ЗВАНЦОВ.
(ТАСС).

АПН корреспонденташа хоам бу

Мичара лохаргба террористаш

Вай мохк «дунен халкъашта юкъерча терроризмаца» гIулакх доагIаш ба яхаш мифаш юцача аргIаварча антисоветски кампане къаьстта моттиг дIалаьцай Итале. «ЦIеча бригадашта» доал деш йола центр СССР-е я аьнна общественноста хетийтар духьа мехка президент волча А. Пертинe дуьцар цу сахьате хьаллаьцар кхохкам кIаьдбаран итальяно - советски доттагIала гIулакхаш леладаран духьалдараша, аьрдехьарен прогрессивни долча низий сий доаде гIертача реакце. Ца хоаш хинна хIама дац антисоветски аргIанарча меттIаьлешта Итале кулгалдеш яраш «Джорнале нуова» санна йола буржуазни пропаганда аьттехьара рупораш йолга.

Фу бахьан да «Малхбузеневропейски», иштта оал цох укхаза, терроризм юцачар из хьайолярах а цул бувзамех а лаьца иштта ала? Практически цхьаккха а дац итальянски вахаре безаме доаца из гIулакх вай мел чIоагIа техача а хьаьораде цхьаккха хIама а дац.

Бакъда, цул оалаш-м тугш да. Укх деношка «Унита» яхача газето хепатехай хайча сакъердаме йола материалий подборка, цу тIа дувц итальянски террористий малхбузеневропейски мехкашка болчарцара бувзам. Цхьарчоа Францегара дIадолалургда вай, Итале президента французски телевидененa ше интервью луш из хьоахальеце а. «Прима линеа» яхача группе хиннача шин террористо Роберте Сандалон Фабрицио Джайк шоашкара доткъамаш эцаш дийцар Провансе йолча террористий лагерах. Итальянски судах байдда Франце лачкъа лийнаб «цIи хеза» цхьабола террористаш. Париже, масала, лаьцав укхаза лечкъа лелаш хинна Донат-Каттен. Малхбузен прессе Франци хьоахаеш хиннай аьттехьарча террористий-неофашистий гIуланкхашца юзаенна а.

Хьаэцаргья вай Италена лоалаха улла «сабаре» йола Швейцари. Зулам дечча тIакхаьча укхаза лийцаб террористаш — адвокат хинна Серджо Спаццали, неофашисташ Нардин Стефанон. Террористашта юкъе суда хьалха тIа а баха, шоаш леладьраш дIадийцачарех цаI вола Карло Фиорони а Швейцаре лечкъаш дукха ха яьккхай. Масала, итальянски террористий ФРГ-ера кхина бувзам, цу даькъе «РАФ» яхача террористически организацеца хинна «оперативни контакташ» а йолаш. Сурт дизза хилийтар духьа, хьахае йоагIа малхбузен - германски «ультра» лидер волча Штраусаца юкъаенна Iаьржа элименташ, Австре территоре тIара Тироль яхача итальянски героде дIачу а ухаш, цигача дукхахаза террористически акташ яраш, масала, электропередачай высоковольтни линеш лелхийтарал.

Итальянски террористий бувзамаш малхбузен - европейски лоалахошца хинна Iац. Факташа хьахьокх иштта уж Израиле, США, Кита с дIакхаьчалга. Царех массеох бувцаргба вай. 1973 шера 17 мае «анархист-индивидуалист» аз ше аьлеца йоаккхаш хиннача Джанфранко Бертоло Израиле хьаь бомба - лимонка чукхессай милански квестурай здане чу, цу гIулакхо вийнав саг ве а вийнав, дукхаеша човнаш а яьй. Гучадаьлар Бертоли цхьа шу гаргга Израиле валаш ха а яьккха, укхаза вена хиннилга. Израиль хьоахайпр Патрицио Пече а, ше леладаьчох дехкеваьннача цхьаьккха цхьаа террористо, цо дийцар израильски спецслужбашта «цIеча бригадашь» кулгалхошта юкъе долча бувзамех. ЛоархIаш долча «Панорама» яхача еженедельника оагIонаш тIа да Пече дийцар: «Израильски къайлагIа болх беш йола службаш Итали а чуйоагIаш йолча региона стабилизаци ца хилийта безам болаш я. Цудухьа цар безам хилар тха организаци йовза а «цIеча бригадашца» гIулакхаш леладе а... Из дар 1975 шера». Доткъам эцачар «цIеча бригадай» Венесуэлаца бувзамаш хила йиш йий аьнна шийта хаьттача, П. Пече дацар аьлар. «Дукхагiа даьъе, — цу сахьате тIатехар цо, — уж ВIашагIкхийттича Штаташца хила мег».

ТIом чакхбаьнначул тIехьагIа хиннача Итале истори дукха масалаш кхувла йиш йолаш да американски администрацеш цун разведывательни службашен леладаьча зуламеча гIулакхех лаьца. Италена малагIа порядок эш, КIай цIан Пентагони раьза хургйолаш укхаза малагIа правительство хила еза, Iаьдала гIулакхаш леладе бокъо йолаш хургбий коммунисташ — цу дешаех лаьца США президентагара Риме волча американски посолага кхаччалца американски официальни болча наха дукха заявленеш яьй. США чIоагIа раьза а йолаш тIайийцар итальянски неофашистий лидер вола Альмиранте, цига ча хинaб «аьрдехьарча» террористий кхыбола лидераш а. Укх тайпара дола сакъердаме масал а доаладе йиш я. Ши шу хьалха Болонье лаьцар американец Рональд Старк, из вар наркотикех бизнес ец а ЦРУ тешам бола саг лоархIаш а. «Эуропео» яхача журнало ядеча бесса терроризме даькъа лацарах бехке ваьвар из. Кхыметтел дош дувцалехьа йолча хьалхарча камере ше чуэоаллаш а Старк кадраш гульеш вар «революционни действи» яхача итальянски группе чу а йовгIаш, «терзаша къовсам» лоттабара. Цул тIехьагIа из цIаьхха «цамогаш а хинна», Флоренце дIаяигар. Укхаза из волча цхьа эосараш ухар, цул тIехьагIа кхча вахав а ца хоаш из найна дIаваьлар. Из хилар террор хьалхьеи вывна хеташ йола группа лаци дукха ха йоацаш.

Цу хана хилар цхьаькха цхьа «деликатни» истори а гучадаьлар Франце «Гиперион» яха дIакъайла школа йолга а. «Паэзе сера» яхача газето яздора укхаза ладуегIаш болчарна юкъе Коррадо Симиони, социарте члена Ренато доттагIа вола Курчо, итальянски террористий «исторически баьччех» цаI, вар яхаш. Симиони террористий кулгалхоих цаI ва аьнна хеташ вар. Цунна стипенди толар, яздора газето, ЮСИС яхача американски информационно - пропагандистски ведомства. Из хоам баьъ бац цхьанне а аланзар.

ТIеххьара а Китай. Итальянски террористаштен пекински гегемонисташтен юкъе духовни бувзам хилара цхьаккха а шеко яц. Ца хоаш хинна хIама дац, итальянски террористашта идейни хьехa телачарех цаI волча Тони Негре, «бригадистех» цхьанне яьча заявленегIа, КНР викалашца бувзам болаш хила гIийрталга. Дерригa а хьагучадоаккхаш дац цхьаьккха а цхьа тешал ерда. «Экспрессо» яхача еженедельника кепатехача «цIеча бригадашкара» цIацача чIоагIа ювцаш хиннача интервью тIа террористаша аьлар шоашта лостам телар китайски культурни революци я.

Капиталистически обществана хьалхашка уггаре халонаш а бIеха гIулакхаш а Советски Союзан кхача социалистически мехкаштен хьатIакхоаса гIертилга хIанз хьалха хинна хIама дац. Бакъда, терроризмо жоллагIча тайпара баржъа тIадувхе а, из буржувазни обществана къаста йиш йоацаш ювзаения я, къаьстта гучайоал из кризисаш йолча хана.

Рим.

Гапур БАУТДИНОВ,
АПН себ. корр.

ОАЗИС ДIАЯЬННАЙ

Франце эггара йоккхагIа йола книгий хранилище — Къамаш библиотека хала хьал долаш я хIанз, яхаш язду «Революсьон» яхача французски еженедельнико. ХIара шер-шера кIезигагIа тех цунна пачхаьлкхен субсидеш. Библиотека исторе чухь цIенкха а ца хинна гIулакх дар соахка хиннар: средствашца таар бахьан долаш апрель бетта денз доазол дехьара литература ца нийдеш дитар. Укх шера а цхьа франк хьахийцадац. Из хиннад дунен эггара дикагIа яр я аьлеш iн йоаккхача библиотекана.

Мехкарча библиотекашта материальни халонаш духьалъуттa дукха за я. Амма французски Iилманхоша, преподавателаша, студенташа дог доахар Къаман библиотеках болх бера эша ерригa изданеш йола мехка цаI мара йоаца оазис хиларга. Бакъда, цу тайпара йола оазис а хилазар.

Къаман библиотека средствашца тоъалга хоалу дукха за я. Къаьна, геттара боккха мах бола кинигаш леладе дезача бесса леладац — цу гIулакхa эша персонал а кхыметтел тоъаш яц. Персонал ца таар бахьан долаш укхаза ухача наха а лерттIа гIулакх де вIаштIехьдалац: сахьаташ доах цар аргIага хьеваш латташ. Библиотеке геттара готта я. Цхьайола залаш я дIадахача бIаьшерена денз ремонт ца еш.

Кинигаш дешараша къаьстта саготдеш гIулакх да Къаман библиотеке чувала бокъо луш долча билета мах сихха лаккхлуш боагIилга. 1979 шера денз из шозза IотIакхийттаб. Бакъда, Къаман библиотека читателаш селла сагота хила безан 1981 шера университетски библиотекашка водача билетий мах 300 процент лаккхбе безам болга хайча!

Специалисташа бакъдечох, тахан французски библиотекаш дунен тIа эггара езагIа яраш я.

(АПН).

Доввол дехьара студенташи — советски кхалнаькха Комитета стипендианткаш Москве аргІанарча семинаре віашагІкхиттер. Цар ладийгІар дунен халкъашта юкъерча кхалнаькха болами, обществера кхалнаькха лоархІамах болча В. И. Ленина хьехама, СССР-е нацьнали бералин лорадара хетальча лекцешкен доаладашкен. 1973 шера денз советски кхалнаькха Комитето семинараш ю студенташта - стипендиаткашта — Азе, Африка, Латински Америка 58 мехкарча, 70 тайп-тайпарча специальностех вай мехка вузашкен юкъерча специальни дешара заведенешкен дешаш йолча 800 йоІа.

СУРТА ТІА: В. В. Николаева-Терешкова семинаре дакъа лоацаш хинарашца цхьана.

ТАСС фотохроника.

ПАРТИЙНИ СЪЕЗДАШ СА ВАХАРЕ

Советски Союза Коммунистически парте хІара съезд — парте, деррнгача халкъа вахаре керда зама.

ЧІоаггІа къахьега дезаш хиннад сона, педагогически къахьегама ветерана, КПСС XXV съезда решенеш чакхъяхара къовсам лоаттабаь шераш. Аз болх бора кертерча педагогически тема тІа — Іилмай кІийленаш Іомаяра процесси коммунистически кхетам балар.

«Школах сага кхетам балара дола герз де деза» яьнна долча В. И. Ленина дешай уйла еш, ленински балхийн парте съездий материалийн гІонца карадоагІар сона из лоархІаме дехкар кхоачашдарца дувзаденнача деррнгача хаттараште дола жоп. Дукхача шерашка практически болх беш, аз цІенкха а диццалийтадац, дешархошта знанеш ялара къовсам лоаттабеш кагирхой идейни денал чІоагІдара доаш. Ма бокха ба-их укхаза школай коммунистий лоархІам, мо доккхача маІане да-их цар берий дегашта, уйлашта кІоаргга воздействи яр!

ХІама карагІдоалаш хилен болх парте стилагІа бен Іофмасенкав со партийни съездий решенеш еша а ешаш, дилла кагирхой идейность лакхъе, — уж Даьхенна хьалхашкара шоай декхар кхетадеш хургболаш царна кхетам бала гІийртав. Укх шовзткъа шу совгІа йолча хана сона хьалхашна хувцалуш хьадоагІа зІамигача сага сибат. Общества латта гІулакхаш, общество дегІаахара законаш довзара даькъера теоретически багаж ткъаь итт шовзткъа шу хьалха хинарийчул дукха а шерагІа я хІанзарча кагирхой.

Хьехархоша, хьалхарча эргІанна коммунисташа, дика Іомае еза парте XXVI съезда материалаш, пайда эца беза царех дешархоща беш бола кхетама болх товбара. ХІанз цІаькха а ца хиннача бесса лоархІаме да кхуваш йоагІа тІехье коммунистически мировоззренех кхеяр. Со дог тийша ва кагирхой бахьан латта идеологически къовсам чІоагІа ирбеннача хІанзарча хьалашка из принципиально лоархІаме хиларах. ХІаьта гІулакх укхаза кагирхой лорабарах, уж моастагІий элиллена кІал ца бохийтарах латта ца Іеш, уж ерригача вайца моастагІал долча ядеяшта, концепцейта, уйлашта духьаларча къовсама оарцагІбахарах а латт.

Дешара шу чакхдала йиса ха, берригача кхьгча хьехархошта а санна, керда экзамен лу ха хургья сона: къаьгга, уж кхетаргболаш, кІоаргга дувца деза дешархошта КПСС XXVI съезда решенех. Парте XXVI съезда решенеш кхоачашъяр коммунизм хьалъеча боакха керда гІа, вив урвоттабеш стимул хурга советски халкъа.

М. ФРОЛОВ,
РСФСР заслуженни хьехархо.

УНАХЦІЕНОН СЛУЖБА

Дарбан талгІеш

Сеннахча хІамо дакъкха шолкъа цІог, сага чов ерзарал сихагІа дегІадоагІа. Медицина средствашта цкъан аьдазен мара сихъял човнах мур бара естественни процесс. Одесски медицински института специалисташа могаеча способо ткъозза хІана яц аьнна сихъю тканеш юхаметтаоттара процесс, кхозак совгІа лоацъю дарба дара эша ха, цхьадолча желудканен сомача шерган хулача лазеник лазарашта, бІаргашта хиннача човнашта, тІехх кагъялара, дукхача даьаъе операци ца еш дарба ду унахочоа.

...Автокатастрофа хинначул тІехьагІа ши шу совгІа даькхар В. Фесенко больничи маьнге тІа — чІоагІа кагъенна кост ерзацар, тІехкаш хоттала цар. Одесски изобретателаша тиъаь сеаисаца дарба дича Фесенко шийн спасателан - подводника профессех юха балха вахар. Пацей хиннай укхаза сов лакхача миллиметрови частотей электромагнитни талгІеш — КВЧ.

Сов лакха частота йола техника араяьлча, ае делар шу диапазона талгІеша клеткай дегІаахара, уж екъаллара стимулировани еш хилар цар инфицировании човнаш чехка ерзаеш хилар. ХІаьта кхьча излучение сацна йоацаш цар эффект оптимальни яр.

Фуд шу излучение кхычарна тара доацар? ГІулакх миштед аьлча, клеткашкара молекулаш дилла а теркара боламе я укхаза. ХІаьта царех хІаране шин-шийн частота яле а, теркаре амплитуда миллиметрови диапозона доввол ара илац. Цудухьа КВЧ — диапозоне хул къаьстта йиш бола, резонански овлаш дола энерги чукар. Организма тканаш цу тайпара клиникаци хилча оптимальни диапозоне «болх бе» йолалу.

Из тамашийна лархІа йиш йолаш хІама дале а, из деррига шоашта гушехьа дукха тохнамхой башха тешеш бацар миллиметрови талгІех клинически медицине перспективно пайда эца йиш хургья аьнна.

КВЧ — излучени йоаза беам хилар В. П. Филатова цІерагІча Одесски медицински института бІаргий лазарий кафедра специалистий профессора Черкасов Иванек къоначо лора Недзвецкий Валентинек. Дукха опыташ яьчул тІехьагІа цІаькха а тийшар уж, миллиметрови талгІеша айп даьча тканей юхаметтаоттара низ чІоагІа совбоаккхаш хиларах. Амма духхьал уж излученеца хьаддача контакте хуле. Бувзама электротехнически институте лаьркхІа йола электроника курс чакх а яьнкха, Недзвецке шо дагалаьцар эшаройолча оборудоване дикха дакъа. Кастта профессора И. Черкасовеи В. Недзвецкея могайир шоаш КВЧ — инициаци аьнна цІи тилла дарба дара керда клинически метод.

Кхетадеш да. хьалхагІа дукха клинически экспериментах а йийзар хьайбашта, цул тІехьагІа метода опробировани йир института бІаргий лазарий клинике. Эггара хьалхара результаташ геттара дика хилар. БІаргий воспаленена дарба дара массаза а деш долчул сихагІа, амма керттердар оптически тоналхьский прозрачность, вешта аьлча, бІарга нур ца талхаш ше хиннача бесса дусар.

Дукха хІама ца эшаш тайп-тайпара лазараш дола бІаь пациента даьд одесски офтальмологий методагІа дарба. Царех цхьанне а даьчох дарба ца хулаш юхаденадац...

-Одессерча фордахой больнице хьежаб КВЧ-инициаце методагІа гаьган шергашта хиннача лаьенин айпа дарба де. Хьехаржар шин беттагара шак шерагеи ах шереген кхачталца йолча хана даьча дарбех хІама ца хинна а хІана ца деш дисар операци мара йоаца а цамогаш бола нах.

«Ясенцирканта» аьча, облученех хьахнийнар кхьметтел изобретателашта шоашта а фантастически хеталуш дар: гаьга тІа дукха ха хьалха дениз долаш хинна доккхий кІомаргаш дІадовлар дарба доладаьча иттлагІча—ткъоалагІча дийнахьа. Кхы а сихагІа дІадаьлар сомача шерга хинна язв.

Тахан бІаьш долча лазарий исторешех рентгенограммашех тешал ду одесситашта боккха толам баькха хилара. Кердача методе кІезигга лоархІам бола белгало яц геттара дика кийслуш йола психологически фактор а. Процедура яйта. Іодаш памогаш волчоа хов, шийна операци а уколаш а ергйоацилга. Дерргга а шиъ де дезар ах сахьат а — сатийнна маьнге тІа уллилга мара хІама доацилга. КВЧ — терапи хоалуш яц. Хоалу духхьал цо ду дарба.

— Тха методо — йоах Недзвецкий Валентина, — лаьйрашна сча холонех мукъабоахаргба дукха унахой. КВЧ-инициаци-м клинически медицина моллагІча даькъа юкъейоалае йиш йолаш ма йий массазара унахцІена тканъ — эпителе, тІеххьа, цхьаний е нерви — юхаметтаоттае еаш хилча, массайолча моттиге.

Михаил КАРЛОВ.
(«Московски новости» — АПН).

КЕРДА ЦІЕЙШИ ОБРЯДАШИ ВАХАРА ЮКЪЕКХУВЛА

Шалински, Шелковски, Назрановски районий культура учреждене шу районий керда советски традицешци обрядаши къахьегамхой быте чуйоалаяра комиссейи болх малагІча хьала тІа ба хьежача лучадьйнад. 1980 шера шу даьгъе цхьадоа балхаш дах хилар.

Шелковски района культура учреждене чІоагІа терхам тІабохийт керда советски традицеши обрядаши къахьегамхой быта юкъекхаьяра.

Из болх віаштІехьбаькхара гІо даьд «ЦІейши обрядаши быта чуйоалаяра балха формаш методийи» доза даькъерча семинаро-совещанех отта а яь юрташкарча клубашта учреждене гІон лаьрхІа яхьайтача методически рекомендацеи.

Района культура учреждене из болх віашгІехьбаьккхаб лаьрхІа отталаьча планагІа. ПланагІа чакхдоах тІема-патриотически, къахьегама, дезалий быта цІейш. Иштта, масала, Шелковски РДК а Каргалиневски СДК а дика чакхдуал саг йоалаеши маьре йодаци, даьча бера регистраци яр, венсе болхара накъабахар.

Районе дукха а дукхагІа йолча клуби учреждене дика чакхдуал «Хьалхарча боала», «Хьалхарча цІоаи», «Хьувкъама» цІейш. 1980 шера саг йоалаеши маьре йодаци 148 торжественни регистраци яь районе, 87 регистраци яь даьча бера. Советски Эскаре болха вах накъабоахаш моттиг 12 хиннай, 10 хьувкъама цІей даьд, «Хьалхарча боала» цІей 12 даьд, иштта 12 даьд «Хьалхарча цІоаи» цІей а, улици цІей 5 хиннад, чакхдаькхад «Доша хьовса» яха районни цІей а.

Дахача шера 11 бетта чакхъяьнйий 75 заар, сага даькъ а лоацаш хинна 286 мероприяти. Масала, кердача тайпара чакхдуал хІама улицай цІейш Шелковски станице. Укхаза духхьал улицах хІама йолаш йола цІи миша туллай дийца Іац. Укхаза хестабу вахар наха хьоккаме дола хІана цу улица тІа бахе нах. Гурахьа кхаш чуэцача хана дездир ялат чуэцача доккхий толамаш даьха, социалистически яхьа хьалзр ханал хьалха кхоачашдеь пет бахача Мира улица цІей. Хоза чакхдаьлар из.

Иштта саькърдаме чакхдаьнкхар районни культура ЦІен балхахоша цхьан улица тІа бахача «Къердаш йоацата профессех» бола нахаца віашагІкхетар.

Кердача тайпара чакхдала болабенаб саг йоалара маьре яхара традиционни регистраци ЦІга Каргалински СДК балхахой. Шоаш карабаьнна гІулакх чІоагІа дукха дезача культура цІен директорен художественни кулгалхочох — марен сесаген Алимовгар, Ленинградски, Краснодарски, Усть - Лабински бракосочетание Дворецашна каьхаташ а яздаь, лехай саг йоалара маьре ахари дезде эшача ритуалий элементаш. Уж да сий долча, наха лоархІача колхозахоща доттагІашца санна къамьлаш дара дола нусалаи маран цІенош хилийтар. Цхьаькха укх тайпара йола элемент а юкъейоалаьй: шоаш віашагІкхийтта 25 шу дуза шоай культура ЦІагІа деза хьехаш йола телеграмма дІалу мараген нускалген.

Новкъадале а, башха дика латтац уж балхаш Курдюковски, Лесхозовски, Воскресенски, Гребенски культура цІеношен клубашкен.

Эсала бу болх ду культура ЦІеной общественни совета ша, хоалуш дац юрта Советерча культкомиссей оагІорахьара гІо а. Балхацара уж кхоачамбоацараш сел хоалуш ца хила а мегар, маьалхьа саьца укхаза болх беш керда советски обрядаши цІейши быта юкъедахьара гІулакхда йола районни комисси яларе.

1979 шера 6 июне Шелковски халкъа депутатий районни Совета исполкома решенегІа хьаьяй йоргІ сагах латта районни комисси. Амма цуйна юкъебитабиц ВЛКСМ райкома, районо, районо викалаш, хІаьта комиссе балха план а яц оттаь.

ТІехьарча хана хоалуш товбеннаб керда советски обрядаши цІейши къахьегамхой быта юкъекхахьара болх Шаьлта районе а. Хьалхар къоастадаьча хьаддача дийнашка ю укхаза саг йоалаяри маьре яхари, даьча бера торжественни регистраци. Цу тайпара, 1980 шера клубашка, культура цІеношка, кхьча общественни моттигашка торжественни регистраци яь 555 саг йоалаяри маьре ахари, 308 хІаьта даьча бера.

Традици а хинна дІаоттад дукхача яха даькъа а лоацаш цІейш деза, юбилейни даташ дездела, «БІаьстийн къахьегама», «ДоттагІали къахьегама», «Хьувкъама», «Хьалхарча боала», цІейш, В. И. Ленин вахча денна, Котали дена хетада цІейш чакхдоахилга, производстве хьалхадаттарий сайренш яр, къахьегама династеш хестар. Советски Эскаре мутІарашна болхарш накъабоахилга.

Шаьлта района культура учреждене балха юкъедоаладаьд кхаь ноахала віашагІкхетараш: граждански Сийлахь-боккхача Даймехкен тІемий доагъошхоща віашагІдеттадалар, кердача чулоаманагІа дола цохчуй сатъердаме сийренаш яр.

«Шалински», «Искра» яхача, XX-ча партсъезда цІерагІча совхозашка, «Пищемаши» дукха комбината санна йолча промышленни предприятешка, комсомольско-кагирхой бригадашка социалистически яхье даьлача толамашта хетаь митингаш ю.

1980 шера торжественни хьалашка дІаденнад 655 зІамигача сагаи йоІан комсомольски билеташ, 1200 паспорт. ДукхагІча даьъе культура отдела, культпросветбалхахой шоай инициативагІа ду уж гІулакхаш.

Цунца цхьана цІенхаштта кхоачамбоацараш а да халкъа депутатий районни Совета исполкома, юрта Советий комиссей, культура учреждений, общественни организацей балхаш. Граждански дезала бытоци обрядий массанена йола цхьа ритуалаш яц. Іаларе, БІаьчи-Юрт, Гелдаген, Цаци-Юрт, ЗІамигга - АтагІе, Сержен - Юрт, Мескер-Юрт санна йолча дукхача юрташка геттара кІезига чакхдоах Советски Эскара мутІарашка гІулакх де болча кагирхой торжественно накъабахар, эскарера мукъабуалийтача тІема а политически а отличникаш хиначча тІемахоша віашагІдеттадалар, даьча бераша торжественни регистраци яр, кхьдараш санна дола къахьегама цІейши дезала-бытови обрядаши.

Республикански комиссе критически замечанеш яьчул тІехьагІа районни исполнительни комитетo кхыбола нах юкъе а бахийта юхахержай советски традицешта, цІейшта, обрядашта йола районни комисси, цун председатель ва райисполкома председателя заместитель Н. А. Басханов.

Цхьабакъда, кердача комиссе даьдац керда советски традицеш, цІейш, обрядаш къахьегамхой быта юкъеяхьара тІаберзабаьча юртий Советий, общественни организацей балхаца долаш дола кхоачамбоацараш дІадахара дайза даргдоаца оперативни гІулакхаш.

Во датт керда советски традицеш, цІейш, обрядаш къахьегамхой быта юкъеяхьара гІулакх Наьсарен районерча культура учреждешка, юртий Советашка, общественни организацешка. Масала, района культура ЦІагІа (директор Картоев) бІарчача 1980 шера кхоъа мара яьяц саг йоалаяри маьре яхари торжественни регистраци. Советски Эскаре мутІарашка гІулакх де болхараш шоаш накъабахаб, цул совгІа, цхьаккха а обрядови мероприяти цІейш чакхдаьнкхадац.

Города культура Дворене ерригаш а кхо мероприяти чакхъаьккхай: юкъера школа йиетаьнкхарашта аттестаташ дІалургеи саг йоалаьчен маьре яхачен шин моттига регистраци елтех.

Аьлги - Юртарчен Плиевкъонгий - Юртарчен культура цІеношка цхьаьзза накъабехаб Советски Эскаре мутІарашка гІулакх де болхараш. хІаьта иштта цхьаьзза эскаре гІулакх а даь мукъабаьнна цІабаькхарашца віашагІ а беттабеннаб. Наьсар -Кертарчен, ТІой- Юртарчен культура цІеношка цхьаьзза торжественни регистраци яь саг йоалаяри маьре ахари.

Дахача шера кхо бетта чІоагІъяьй районни комиссе керда состав, председатель я райисполкома председателя заместитель М. Д. Пугоева. Цул тІехьагІа комиссе членашта декхараш тІадахкарех балха план чІоагІъярен деши дувцаш яь заседани хиннай.

Цига дийцад дешаш: «Паспорташ дІадалара болх районе мишта лел. «Керда обрядаши цІейши кагирхошта юкъедахьара болх мишта лел».

Гуш долча тайпара, комиссе заседанешка дийца дешаш керттердараш дац, шу тІа а решенеш тІа керда обрядаши цІейши быта юкъедоалахара даькъера юртий Советий, культура учреждений, общественни организацей болх товбара хьадда дола лостамаш белгал а даьдац. Чакхйоахача мероприятей учет лелаяц. Къаьгга белгалдаьдац района ЗАГС бюро, района тІема комиссариата, паспортни истола, районо, культура Дворена, кхыча учреждений, предприятей, общественни организацей декхараш.

Районни комиссешка йоалаш я оттаь чакхъяха езача мероприятей планаш. КертагІданкха дезаш хІама да Шелковска (И. К. Комик), Шаьла (А. А. Басханов), Наьсарен (М. Д. Пугоева) районий комиссешна балха кулгал эсала деш хилари цар юртий Советашкара, тІема комиссариаташкара, паспортни истолашкара, юрта боахама управленешкара, кхыча учреждешкара, предприятешкара, общественни организацешкара, культурни комиссешкара обрядаши цІейши чакхдоахача хьнаре даькъа лоацилга хьа ца декхаш хилари.

Белгалдаькхача бакъахьа да: Наьсарен районе моттел, Ачхой-Мартана, Урус-Мартана, Грозненски, Советски, Ножай - Юрта, дукхача кхыча районашка а советски вахара хьисапа — бокъонца йолча коллективизмо, доттагІало, саг лархІара хьадаьча динача традицески обычеешта кхоачамбоаллаш пайда найбеш ца хилар.

Н. БЕРСАНОВ,
НГІАССР Министрий Советерча советски традицешта, цІейшта, обрядашта йолча республикански комиссе секретарь.

РЕДАКЦЕГА ЖОП ДЕЛАД

Укх шера 14 февралерча арадаьлача «Сердало» тІа дир Назрановски района керттерча лорага М. Котиевага газета собкора А. Сагова яздаь дийцала письмо. Цунна жоп дагІоста Котиева дайтача жоп тІа баьгъду письмо тІа белгалдаь кхоачамбоацараш хилилга. М. Котиева яздечох, письмо дийцад медицински совета шерарча заседане. района ЦРБ терапевтически отделене беррига болхой тІа а болаш, белгалдаьнад кхоачамбоацараш дІадаккха де деваран.

Отделене йоаккхагІча сестрана З. Местоевайна замечани яь, палатни сестрана З. [illegible] выговор яь.

Редактор Т. А. ТЕВОЕВ.

ТАХАНИ КХОАНЕИ — «КЕТАРЛОИ БЕЗАМИ» ЯХА СПЕКТАКЛЬ

1981 шера 10—11 марта республикански театрально-концертни зале «Кетарлоя безами» (гІалгІай меттала) яхача спектакла премьера хургья. Театр радиофикаци яь да, текста эрсий меттала перевод ю.

Билеташ дохк Х. Нурадилова цІерагІча театра кассе 13 сахьат даьлча денз 19 сахьат даллалца. Спектакль йолалу сайрейна 19 сахьат даьлча.

ТЕЛЕВИДЕНИ

10 МАРТ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Іуйренара гимнастика.
9.00 — «Кагирхой творчество».
9.35 — «ДІаоадам — дІагІо» яха художественни фильм.
11.30 — Кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Мехка телевизионни студий документальни фильмий программа.
15.45 — «Маьлс [illegible] хІоантІа хІотаро».
16.10 — «Спортивни класс».
17.00 — «Кагирхой адресаш».
18.00 — «[illegible] вахар».
18.30 — «ЗІифа сурта тІа [illegible]».
18.45 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — «ГІулакхаш, серпалдар дахар, решенеш». Передача [illegible] политически обозревателя Л. А. [illegible].
19.35 — «[illegible] тІаро цІа» яхача телевизионни дукхача серей художественни фильма премьера. Хьалхара серь.
21.00 — «Ха».
21.35 — «ДоттагІий шин-суббот».
22.20 — «Тахан дунен тІа».
22.30 — «[illegible] Г. [illegible]».

13.30 — Москвара [illegible] симфонически оркестра эрсий композиторий произведенешца концерт.
16.10 — «Вашттавна Буратино».
16.40 — «Эрсий къамел».
17.10 — КПСС XXVI съезда решенеш кхоачашдергда. КПСС XXVI съезда делегат КамАЗа автомобилий производства [illegible] бригадира Г. С. [illegible] бала очерк.
17.30 — Концерт.
18.00 — «Мичах ца хургда[illegible]».
18.30 — «Спитуньки котенок».
18.45 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — «Советаш а вахар а». Передаче дакъа лоацаш да КПСС XXVI съезда делегаташ Белгородски облисполкома председатель А. Ф. Пономарев а юрта совета председатель А. М. Синашова а.
19.35 — «Кальцевой [illegible] тІара цІа» яхача телевизионни дукхача серей художественни фильма премьера. ШоллагІа серь.
21.00 — «Ха».
21.30 — «Музыкальни вахар» яха телевизионни журнал. Чакхдаьлча (22.45) — «Тахан дунен тІа».

II ПРОГРАММА

16.00 — «Дунен хьалхашта [illegible] обзорни» (гІалгІай меттала).
16.15 — «Фильм-фильма».
16.30 — «Нохч-ГІалгІайчу гІалани».
17.40 — Киножурнал.
18.00 — «Объективно [illegible]».
18.05 — «[illegible]». Телевизионни Грозненски студи фильм.
19.30 — КПСС XXVI съезда решенаш кхоачашдергда. «Юрта боахама [illegible] дукхагІа» (нохчий меттала).
19.50 — «[illegible] дешхаш тийса вун, берашІ».
20.00 — Боксах йола дунен кагирхоша [illegible] турнир. Болгарера передача.
21.00 — И. Брамс. [illegible] симфони.
21.40 — «[illegible]» яха телевизионни художественни фильм.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачий программа.
8.05 — «Дай-наной, шоана!»
8.35; 9.35 — Обществоведени. 10-гІа класс.
9.05 — Эрсий къамла исторически халы.
10.05 — Немецки мотт.
10.35; 11.35 — М. Шолохов. «[illegible]». 6-гІа класс.
11.05 — Іилмано-популярни фильм.
12.05 — Студенташта-заочникашта. Инженерни графика. 1-гІа курс.
13.05 — «Людвиг Ван Бетховен».
14.05 — Подготовительни отделений [illegible]. Физика. Оптика.
14.35 — Іилмано-популярни фильм.
15.05 — Л. Н. Толстой. «Дийна дакъа».
15.40 — Экран — [illegible]. География. 8-гІа класс.
16.30 — А. А. Фадеев. «Къона гвардия». 7-гІа класс.
16.55 — КПСС XXVI съезда решенаш кхоачашдергда. «Парто [illegible]» (гІалгІай меттала).
17.35 — «Уж [illegible]». Документальни фильм.
18.35 — «Нохч-ГІалгІайчу гІалани».
18.50 — «Дай, берашІ, [illegible]». Іилмано - популярни фильм.
19.00 — «Хьо ва!, [illegible]» яха художественни фильм. Киноперадача.
19.30 — «[illegible]».
19.50 — Хоамаш, реклама.
20.00 — «[illegible] дешхаш тийса вун, берашІ».
20.15 — Лыжашца спортах бола дунен кубок. Кавалек. 4 км. Мальчиках 15 км. Норвегера передача.
21.00 — А. Бородин. № 2 бола квартет.
21.40 — «[illegible] тІа» яха художественни фильм.

11 МАРТ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Іуйренара гимнастика.
9.35 — «Кальцевой [illegible] тІара боаха арена».
9.35 — «Кальцевой [illegible] тІара цІа» яха телевизионни дукхача серей художественни фильм. Хьалхара серь.
11.00 — «Фильма [illegible]» оркестра концерт. Молдавски ССР гостелерадио.
11.30 — Кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «[illegible]». Телевизионни документальни фильм.

РАДИО

10 МАРТ

6.40 — «[illegible]» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.25 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.30 — Халкъара эшараш (гІалгІай меттала).
8.40 — «Дунен хьалхашта [illegible] обзорни» (нохчий меттала).
9.15 — «[illegible]» яха радиожурнал (эрсий меттала).
9.30 — «[illegible]» (гІалгІай меттала).
15.15 — Концерт (гІалгІай меттала).
16.00 — Передачий программа. Хьехтанен бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — «КПСС XXVI съезда [illegible]». Беседа (эрсий меттала).
16.15 — Юрта боахаме хьалхадаттарашта дола концерт (нохчий меттала).
16.45 — КПСС XXVI съезда решенаш кхоачашдергда. «Парте [illegible] гІулакхаш [illegible]» (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).
18.30 — Эшараш (нохчий меттала).

11 МАРТ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.25 — «Ленинан бокъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.35 — ХІама [illegible] программа. «КПСС XXVI съезда делегаташ [illegible]» (эрсий меттала).
8.40 — ДІалаац Хамидов Русланна (нохчий меттала).
9.15 — КПСС XXVI съезда решенаш кхоачашдергда. «[illegible]». Беседа (нохчий меттала).
9.30 — «Микрофонна Грозне гІоала» яха радиожурнал (эрсий меттала).
16.00 — Передачий программа. Хьехтанен бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — «[illegible]» (гІалгІай меттала).
16.30 — «Советски [illegible]» (эрсий меттала).
16.40 — Эшараш.
16.45 — Хьалхалаьтта опыт — массашка а. «[illegible] — индустриальни метод». Корреспонденци (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).
18.30 — Эшараш (гІалгІай меттала).

Хоттам

Тахан республике гІоллен Грозне кІезиг-дукха морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш. Іуйрийна цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, малхбузехьара секунде 0—5 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 10—15, Грозне 12—14 градус йІоахьа йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагІоашкахьара секунде 3—8 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана —4+1, дийнахьа +10+15 градус йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ФЕ ХИЛА

Наькъашка транспорта хатараш хилара бахьанех цаІ да наькъашка гІолла лелараш тоъал дика информаци луш йола наькъа йистера знакаш водителашта теркал ца яр.

Заводской районе Никитина улицагІа «Днепр» яха мотоцикл лехкаш воагІача Л. П. Теплякова Грибоедова улицах тІехвоаллача «Икарус» яхача автобуса тІатехай мотоцикл. Ворув кагъаь а волаш мотоциклист больнице вихьав. ТІехьагІа гучадаьнначох, Л. П. Теплякова теркаляьа хиннйац «Никъ бита» яха ІотІехьювлача машинашта боньо дукхагІа луш йола знак.

Малгобекски районе Грозный — Орджоникидзе — Малгобек наькъаш віашагІкхетача метте, мишта найсвеннав а ца хоац шоай районера сел гаьна цига найсвеннача, гудермесски района «Терек» яхача совхоза доалахьарча автобуса водителa С.-Х. Товбулатова УРАЛ-375 яхача автомобила тІатехай автобус, чубагІа пассажираш лоов а бен.

Город Грозне дукхача улицашка транспортни средствай лелара сухал сахьата 40 е 50 километр яхача цифрашца доазув оттадаь я. ГІашлой а машинаш а дукха лелача моттигашка кхерамде Іалангъяр дукха даьд из хІама. Цхьабакъда, цу знакаша яхар дераш а ца деш а найсалу нига. Массехк хьалхагІа, Ленина улица тІа путевой юххеда «Жигули» яхача машинаца воагІаш Ш. С. Шамаева цхьаккха знак теркал а ца еш, машин сов сихъярах гІашлочоа тІатехай, цул тІехьагІа ведда кІалхарвала веннача цо кху а сихагІа водаш «Октябрьская» яхача майдан тІа лаьтта кІалгІолла вах тІехбувлача хьалбеттача кирпичий пена тІатехай машин. ТІаккха цигара ведда дІавахав из, цхьабакъда, вадарах ше кІалхарваргвоацилга а хайна, милицена тІавахав.

ДІАДАХАЧА КИРАГІА РЕСПУБЛИКА НАЬКЪАШКА 14 АВАРИ ХИННАЙ 2 САГ ВЕ А ВУВШ, 21 САГА ЧОВНАШ А ЕШ.

НГІАССР МВД ГАИ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителя — 9-24-03; бехктохама секретара — 9-24-00; отделаш: партийни вахара — 9-24-04; промышленностех транспортах — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; письмий — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ерей, шоаттен деношка

СФ02110. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1020.